

Суштина поетике

ISSN 2334-9417

ЧАСОПИС ЗА КЊИЖЕВНОСТ

Година VII

Април/јун 2020

Глушци

Број 65

ISSN 2620-0988

Суштина поетике – број 65

Часопис за књижевност

Главни и одговорни уредник

Анђелко Заблаћански

Уредништво

Сања Живковић

Јелена Глишић

Сарадници чланови колегијума

Проф. др Љубица Несторов

Проф. др Слађана Миленковић

Марко Јуришић

Милена Ћировић

Лектура и коректура

Бранка Тарбук

За издавача

Анђелко Заблаћански

Издавач

Удружење поетских стваралаца

Глушци

Контакт

+381649803118

sustinapoetike@hotmail.com

Први број је објављен 23. новембра 2013. године

Часопис је покренуо

Анђелко Заблаћански

Излази двомесечно

Штампа

Pharmalab Београд

Интернет адреса

www.knjizevnicasopis.com

Тираж

50

Суштина поетике

Часопис за књижевност

Број 65

Април/јун 2020

УПС

Глушци

2020

Слика на насловној страни
Никола Граовац – *Мртва природа*

Реч уредника

Шта ту има да се прича и паметује? Часопис ће својим садржајем све рећи, а критика (мада је код нас више и нема) и читаоци (и њих је све мање) веровати или не причама, есејим, песмама... између корица *Суштине поетике*.

Склапање овог броја трајало је дуго. Требало је ишчитати све пристигле радове, а никад их није било више него сад, да ли због короне или раста *Суштине поетике* као часописа у којем желе многи да објаве своје радове, није ни важно. Затим, део који уредници не воле, барем је мени то најтежи део, кад се морам одлучити ша ће ући у часопис, а шта не. Увек се питам како се осећају писци чије радове нисам уврстио, стављам се у њихову улогу одбачених и буде ми жао, мада сам сигуран да увек одаберем најбоље. Затим сати и сати рада на припреми за штампу. Уобличити све те радове у форму како ће изгледати часопис, додати неке ситнице да у естетском смислу изгледамо подношљиво за око читалаца.

На крају долази и најтежи део. Требало би негде пронаћи средства да се сав тај материјал одштампа. Штампане је све скупље, а новца све мање. У овом броју смо смањили величину фонта и проред, да би стало више текста на мање страна...

И ево, часопис је готов, а кад ће бити доступан ауторима и читаоцима, не знам. Кад скупим средства.

У Глушцима,
17. маја 2020.

Анђелко Заблаћански,
главни уредник

Сонет – Владимир Бабошин**ЈЕСЕЊИНУ**

Можда не умем као ти да китим риме,
Али пишем само шта осећа душа
Док у мени јасно звони твоје име,
Твој стих је говор што ми биће слуша.

Рођен си далеко од Србије нам миле,
Али те поштује српски песник сваки,
У њима си, немоћне су смрти силе –
Још си у свакој, дугу што твори ждраки.

Некад, на заласку сунца само сунце зађе,
Тад твоје име чујем у певу птичијем,
Твој стих се увек међу људима нађе,
С љубављу еон те чува у срцу свачијем.

Заувек, у сваком стиху, лик твој живи –
Ти си руски светионик неуништиви.

С руског прпевао Анђелко Заблаћански

Владимир Бабошин

Анализа – Радојка Бјеливук

АРХЕТИПСКА СЛИКА МОРА У РОМАНУ *СТАРАЦ И МОРЕ*

Појам архетипског у човеку означава онај део човековог бића који је дубоко у њему. Слојеви подсвести указују на другу страну човека, на оно што он у бити јесте. Архетип, у том контексту, представља симбол, представља давнашњу асоцијацију и представу о свету који нас окружује, дакле, то је представа себе самог, свог унутарњег ја. Појмом архетипа у прошлости најуспешније се бавио велики психолог Карл Густав Јунг. „Архетип је средишњи појам Јунгове психоанализе, који означава опште представе проистекле из *колективно несвесног*, какве су нпр. прототипске фигуре мајке, оца, представе о животном циклусу, рађању, смрти итд“ (Поповић 2007: 56). Архетип се дефинише као човекова суштина. Све што се једној јединки догађа, све о чему размишља, резултат је рада колективно несвесног које пребива у архетиповима. Архетип, као такав, постаје главни симбол у тумачењу нашег виђења света који нас окружује и у тумачењу, на крају, себе самих, својих навика, својих страхова и немира.

Море, као архетипску слику човека, ваља тумачити са више аспеката. С тим у вези је сам симбол воде. Вода у нашем колективно несвесном има и позитивну и негативну конотацију. Вода у сну има двојно значење: мутну воду тумачимо као симбол доброг, као позитивно дејство, а бистру као симбол негативних сила. Из овог примера видимо да вода добија толику моћ која може управљати нама и нашом вољом. Јунг је о симболу воде рекао: „Провео сам осамдесет година покушавајући да откријем шта је иза воде и све то време био сам у њој“ (Серано 1994: 129). Јунг овде воду означава као сам живот, у

чији смисао човек покушава да продре.

Архетип слике мора обухватнији је од наведеног симбола који вода има у сну, јер поред опозиције добро:лоше, позитивно:негативно, узвишено:демонско, он обухвата и друге представе. Слика мора се најчешће очитује у алегорији самог живота и човековог егзистирања. И овај архетип скрива у себи значење једне силе која утиче на човекову судбину. Поред тога, море представља једно искуство, једну непознаницу за човека. Услед своје просторне огромности, своје дубине која представља мистичност, а која је скривена плавом пучином, море је одувек изазов и предмет размишљања за човека. Мору приписујемо све оне особине које доводимо у везу са самим животом, па отуда и проистекла слика мора као веома важног архетипа у човековој свести. Са друге стране, својом мистичношћу изазива страх од непознатог, а непознато се може реализовати и као претња, што симболу мора приписује и значење смрти.

Роман *Старац и море* Ернеста Хемингвеја јасно ставља у први план симбол воде у човековом поимању себе и света. Неопходно је открити и схватити све тајне које крије водено пространство, једино тада ће се открити и разјаснити животне истине. Међутим, да ли је могуће постићи тако нешто? Овај роман нам управо одговара на ово питање и даје једну другачију визију света у погледу једног старца, који нам својим примером намеће и друкчији концепт мишљења и живљења.

Сам наслов романа упућује већ на спрегу двеју фигура, старца који је на измаку снаге, изнурен и остарио, и мора које представља живот, рађање и бујање. Старац Сантјаго, рибар са Кубе, представљен је као фигура вечитог борца, који никада не посустаје пред препрекама. Свој чамац је доживљавао као чамац који доноси несрећу, јер ће свом малом пријатељу, дечаку Манолину, увек понављати да се дечак налази у чамцу који доноси срећу (*Хемингвеј 1959: 10*). Ова уклетост чамца као да је довела до тога да старац већ осамдесет и четири дана није

уловио ниједну рибу на мору. Ипак, он је уверен да је осамдесет и пет срећан број и да ће му се срећа осмехнути, јер „сваки дан је нови дан“ за Сантјага (*Хемингвеј 1959: 25*).

Старац на почетку за себе каже: „Ја сам необичан старац“ (*Хемингвеј 1959: 11*). Већ тиме се напомиње да прича није о било ком рибару, ономе ко се не удаљава много од обале, ко се чува од бура на отвореном мору и не залази у „интимност“ природе. *Старац и море* је, дакле, роман о старцу који жуди да спозна више, да се сусретне са искушењима, са изазовима који ће му донети ново искуство. Сантјаго се на својој пустиловини отвореним морем у потрази за рибом не упушта само у борбу са природом, већ се упушта у борбу са животом, да би пронашао Смисао. Риболов је његов позив, али и његов живот. Све је у знаку мора, па је чак и „његова кошуља била толико пута крпљена да је личила на једра“ (*Хемингвеј 1959: 15*). Старац се отискује на пучину, далеко од обале. Његова увереност и његов оптимизам долазе до изражаја у свакој његовој мисли. Његова способност да ствари увек тумачи са ведрије стране запажа се још на почетку романа, када разговара са Манолином о бејзбол утакмици и о томе да је Димацо изгубио. Док је дечак помало разочаран, старац случај коментарише кратком опаском: „То је ситница“ (*Хемингвеј 1959: 17*). Старчева психичка издржљивост и помирљивост доћи ће до изражаја у одсудној борби са рибом и за рибу.

Море, као алегорија живота, једино је Сантјагу могло пружити одговор на питања о човековој егзистенцији. Са друге стране, у истој мери, море је и симбол смрти, јер крије опасности и доноси препреке. Јунг је на питање шта је смрт одговорио: „Смрт су *ли* и *тата*. Вода и камен“ (*Серано 1994: 129*). Море је старчев живот, а онај чамац, за који каже да доноси несрећу, он је сам. Старац ће о мору размишљати као о фигури жене, јер о њему размишља:

„...као о *la tar*, како га људи зову на шпанском, кад га

воле. Каткад, они што га јако воле, говоре рђаво о њему, али се ипак увек изражавају о њему као о жени. Неки опет од млађих рибара, који су располагали моторним чамцима купљеним онда када је ајкулина јетра доносила велики приход, говорили су о њему *el tar*, дакле у мушком роду. Говорили су о њему као о такмацу или каквој тврђави, па чак и као о непријатељу. Али, старац је увек мислио о њему у женском роду, као о нечему што може да ускрати или пружи велику милост, и када је било дивље и рђаво, оно ипак није било криво. Месец утиче на њега као на жену, ето, тако је он мислио..." (*Хемингвеј 1959: 23*).

Овим цитатом објашњено је заправо старчево схватање живота, као тајне која увек остаје до пола скривена за човека, баш као и морске дубине. Море, за које старац тврди да може и да ускрати и да пружи милост, ознака је живота. Старац море не криви ни за шта, оно је благо и нежно, налик жени. Све рђаво резултат је неке друге силе и хтења. Ако ово схватање мора применимо на схватање живота, закључујемо да је човеков живот условљен деловањем силе изван своје власти. Месец утиче на површину мора, па оно често у старчевим очима мења боју: „Вода постаде тамноплава, тако плава да је изгледала скоро гримизна“ или „Море је било сасвим тамно а светлост је стварала призме у води“ (*Хемингвеј 1959: 27, 32*). Море је живот који доноси и победе и поразе, а човек је тај који се мора на прави начин борити.

Симболи који су у блиској вези са симболом мора, јесу симбол рибе, симбол птице и симбол руку. Симбол рибе у овом роману има двојаку функцију. У слици рибе коју старац лови осликано је позитивно начело у коме су осликани сами идеали. Рибе које нападају старчев плен на повратку кући представљају слике зла које вребају сваког човека на његовом „поморском путовању“. То су непријатељи, чији је циљ да униште идеале и поразе човека, баш као што су то ајкуле чиниле откидајући парче по парче сабљарке. Ипак, старац је знао да „човек није

створен за поразе“ и да „човек може бити уништен, али не и поражен“ (*Хемингвеј 1959: 80*). Као крајња и једина могућност опстанка јавља се борба. Старац се надљудском снагом бори да улови рибу и убије је, и у тренуцима кад се пораз чини неминуовним, старац се снагом своје вере у неизневереност среће уздиже из пораза у својој врлини истрајности.

Птица, као други симбол, појављује се пред старцем изненада и исто тако нестаје. Она га подсећа на чињеницу да је сам на пучини, отуда ће старац у обраћању птици више пута уздахнути и пожелети да је дечак са њим. Човеку је неопходан пријатељ који ће му олакшати лутање светом у потрази за Смилом. Сантјаго поистовећује човека са птицом и рибом: „Одмор се добро, птичице. Затим одлети и потражи своју срећу као и сваки човек, као и свака птица, као свака риба“ (*Хемингвеј 1959: 43*). Он чак у једном тренутку изјављује да би највише желео да буде риба на дну океана. Сантјаго ће у борби са рибом повредити руке. Симбол руку јавља се као оруђе којим се мења природа и нарушавају закони које је она поставила, те за покушај и уверење да се идеали могу укротити, човек бива кажњен.

У борби званој живот пресудна је нада. Сантјаго сматра да „глупо је не надати се. Поред тога, сматрам то и за грех“ (*Хемингвеј 1959: 81*). Отварање питања о греху доводи до објашњења животног поретка где „доста је већ и то што живимо на мору и убијамо своју браћу“ (*Хемингвеј 1959: 59*). Старац разматра свој положај у односу на рибу, назива је својим братом, али истиче чињеницу да је мора убити како би сачувао свој живот. Избор је коначан: убити рибу и опстати или одустати од рибе и остати поражен. Ако је грех убити рибу, коју је старац убио да би нахранио мноштво људи, онда је све грех. Свет функционише по правилима јачег и истрајнијег у борби, па сам циљ живота и није победа као таква, већ борба сама по себи.

У борби, да поткрепи наду, призива се и молитва. Старац се сећа молитве Богородици и изговара је у себи. Он открива

да је често заборављао молитве, па их изговарао убрзано и механички. Јоланде Јакоби, када говори о противречности људске природе, наводи да „чак и у молитви *Оче наш*, ми молимо Бога да нас не доводи у искушења, тиме признајући да нашу грешност може дозволити или чак захтевати сам Бог у циљу нашег тестирања, у циљу суочавања с нашом 'посрнулом' природом тако да би могли постати свесни ње у потпуности“ (Јакоби 1996: 117). Сантјаго покушава изговорити *Оче наш*, али ипак одустаје и изговара у себи молитву Богородици. Јакоби додаје да је „'религиозна функција' психе тесно везана с проблемом савести“ (Јакоби 1996: 110). Ако старац размишља о греху као носиоцу свог делања, јасно се поставља и проблематизује питање призивања речи молитве, макар и механички изговорене, у часу кад се страхује од савести. Разрешење ове дилеме савести даје се као оправдање неминовности борбе, јер „сви се међусобно убијају, овако или онако“ (Хемингвеј 1959: 82).

Старчева пустоловина на мору може се означити и као његов процес индивидуације, оснажен у старчевој жељи да иде даље од других, да се упусти у борбу, ма како се она чинила *донкихотовском*. Сантјаго себе издваја од осталих рибара, јасно истичући своју предност у односу на њих: „Ако предстоји ураган човек на мору опажа увек дан раније знаке на небу. Они, на обали, не могу их видети јер не знају у шта да гледају“ (Хемингвеј 1959: 48). Онај ко се усуди да открије делић више тајне живљења, стећи ће једно искуство и приближити се Смислу. Они који себе ограничавају у површности, који се не усуђују да се боре против смрти, нису спремни за процес индивидуације. Крај романа најављује завршну фазу Сантјаговог процеса индивидуације. Он сања лавове. Символика овог сна је у блиској спрези са архетипском сликом мора као визијом живота и смрти. Лав постаје симболом снаге, непосустајања и издржљивости. У том семантичком слоју јавља се и у Сантјаговом сну.

Роман *Старац и море* доноси једну нову животну филозофију, чији је носилац старац рибар, Сантјаго. Он је оличење воље и снаге, а његова пловидба представља образац који свака јединка треба да следи на свом путовању. Старац успева да врати само скелет рибе. „Ако би се овај роман примио као алегорија отуд би огољени скелет сабљарице представљао узалудност људске егзистенције. Али старац не очајава“ (*Остојић 1959: 143*). Живот није само помирљивост и прихватање несреће, већ треба умети призвати срећу, учинити свој чамац чамцем који призива срећу. Море ће увек бити непредвидиво, доносити олује, рађати велике ајкуле. Рибар мора научити да се бори за плен и опстанак, јер борба је оно што израста изнад свих победа и пораза да означи једини смисао човековог бивствовања.

О АУТОРКИ ЕСЕЈА

Радјка Бјеливук рођена је 18. августа 1991. године у Великој Кладуши, у Босни и Херцеговини. Дипломирала је, мастер студије на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, на групи Српски језик и књижевност.

Узори у писању су јој Милош Црњански, Растко Петровић и Бранко Миљковић, а у њеном писању видљиви су утицаји и Карла Густава Јунга и Сигмунда Фројда.

Живи у Рековцу.

Ликови жена у Андрићевим приповеткама

Од шездесетог броја *Суштина поетике* се бави женским ликовима у приповеткама Ива Андрића из личног и стручног угла **Ане Митић Стошић**, професорке српског језика и књижевности.

РОБИЊА

Коначно, Андрић нам говори и о жени робињи. Она се препознаје у свим женама, али у истоименој приповеци она и постоји управо као таква, а не само као ропкиња у кући и за укућане, у својој вароши и друштву које је окружује. Овде је сама друштвена околност наметнула ту улогу, а писац је заузео удобну позицију да нам говори о томе објективно и као са неким 'вишим' сазнањем о свему и свима.

У Андрићевој *Робињи* исприповедано је шта у последњем трену свог живота мисли и осећа девојка која се убија, с тим што сама прича на почетку садржи 'објашњење' откуд наратору сазнање о томе. *Робиња* је врхунски изазов читаоцу Андрићевог опуса пред најодсуднијим питањем опстанка у свету и опстанка самог света, када лепота није напосто уништена, нити њено постојање представља повод нечије туђе пропасти, већ њено скрнављење нужно води у потпуну анихилацију свега. Ту се за, ионако неприступачне, последње садржаје Јагодине свести трага за говором који неће и не може бити лично њен, него ће, иако се на њу односи и, да се тако каже, потиче из њеног бића, бити носилац, преносилац, једног много ширег духа. Пропаст лепоте какву оличава Јагода тражи да се

о ненадокнадивости и ужасу таквог губитка проговори не више из индивидуалне перспективе, па не само ни из перспективе рода, чије затирање, сазнајемо, Јагоду и тера у самоубиство; ту је на делу говор акосмизма, потирања свеколиког бивства које нестаје с нестанком овог и оваквог лепог бића. Истина о томе шта је, на крају, осећала и мислила Јагода, коју својом причом успоставља наратор *Куће на осами*, није само истина Јагодине егзистенције. Њено нестајање у смрти је више од пукe смрти. То је апсолутна грозота уништења свега, која се остварује у самоуништењу лепоте, грозота коју никаква друга не може превазићи, па о свему томе наратор не може ни чути ништа од саме Јагоде. За то недостају речи; не само њој, већ свакоме. Пред тим се неми. Не вреди ни замишљати шта би она рекла. Ако ипак („у корист уметности”) треба испричати 'шта и како је било', онда наратору знање о томе мора доћи с неке друге стране. И заиста, одмах на почетку приче смо обавештени одакле је оно дошло: „То је сусрет који човек не би никад пожелео да доживи, али који се не може ни избећи. И ово ми није ни испричала робиња сама, него тешко и једнолично таласање јужног мора које, у тами, упорно удара о темеље древне и мрке новљанске тврђаве. Оно је дошло једне ноћи у ову моју сарајевску самоћу, пробудило ме из првог сна и нагнало да слушам његову причу.” Зло које натерује лепо биће да само уништи себе горе је од сваког другог зла. Као и у *Мари мислосници*, где се приказују фазе Марине пропасти, тако и у *Робињи*, где се приказује исход деловања зла, тешко да постоји сагледљива мера жалости коју страдања и смрт таквих бића каква су њих две мора изазвати.

Када се чита *Робиња*, стиче се утисак да је незаштићеност живота и лепоте у њему ту посебно велика и трајна, а да је слобода личности, као битно одређење људскости, заувек неостварљива, као и са њом повезано човеково достојанство. Јагода је припадница рода који или опстаје као робље или му

уопште и нема опстанка. Ни они којима би она могла бити робинја не живе у складу с вишим човековим позвањем и одређењем. Несуђеног купца Хасана Ибиша привлачи „велико и раскошно тело сеоске девојке“. Он сам, пак, „мршав, улегнутих груди и упала лица“, живи тако што „ни у сну, а камоли на јави, не може да се ослободи мисли о свом ниском пореклу која све његове напоре и све успехе вуче наниже“; поред хладне, мршаве и горде жене, која га презире и „са слабо скривеним гађењем у гласу“ одговара на његове понуде да јој увећа послугу новом робинјом, и крај болесне кћери заостале у расту, он би да у близини види „нешто снаге и лепоте“, и за Јагodu у кавезу се зато и интересује. Задовољава се он, иначе, куповном љубави, кријући то и од света и од жене, колико год може. Ништа од свега тога, наравно, не може Јагода знати, па ни о контрасту који њена лепота представља гордој Алајбеговићки, Хасановој жени. Оно што она у свом кавезу осећа целим својим бићем, јесте да је она сад „еспап“. Кад је показују и процењују, чине то као са робом око које се цењају.

- То није девојка, него тврди град, - каже продавац, али та похвала је похвала робе којој треба одржати одговарајућу цену. Ипак, није најгоре то што се тргује њеном младошћу, снагом и лепотом, њеним телом, њеном слободом; најгоре је то што је остала потпуно сама на свету: никог њеног више нема. Она, као робинја, није напросто ствар, али није ни људско биће. Сведена је на нешто испод тога. На другој, пак, страни, ти људи, који могу да је купе или продају и препродају, за њу, такође, нису људи, бића у којима она може да види људе. Они за њу нису ништа, када нема њених Прибиловића, који су спаљени. Људи су били житељи Прибиловића; сада више нема ни људи ни света, чак ни неба. Она не жели и не може да живи у свету без иког свога, неће да дише у таквом свету. Имати своје значи постојати. Јагодин положај је, после паљевине Прибиловића, ужасан. Живот оних међу које је могла dospети је празан, сумо-

ран, ружан, постиђујући...

С Јагодином смрћу нестаје лепота из света; никакве лепоте постојања нема за све оне који су повезани у заједницу 'слободних', а за које је вест о робињиној смрти вест о трговачком губитку, о „великој штети која се десила“, са чим се не сме пред очи 'власнику'. Лепота постојања нема цену, нити се о 'цени' у било ком смислу уопште може, с тим у вези, говорити. Разлика, у погађању око Јагодине цене као робиње, износи неких четири-пет дуката. То нам о стању ствари саопштава стари Андрић, у Робињи; с мало речи.

Немогуће је очекивати да она, која је некако још умела да мисли о несталом јарету, болести или неслози у родбини, може да изађе накрај са оним што је прва следећа последица геноцида, за оне који преживе: са туђошћу новог света, поготову кад се он указује кроз решетке кавеза. Непосредно претрпљено зло довело ју је дотле да се „слика света у њој замрачила и изокренула“. Свеколико постојање указује јој се као свеопште робовање; роб је и онај ко купује роба, и ко га продаје. У један мах се чини да је то што она види и осећа, кад јој је слика света изокренута и замрачена, формулисано језиком који би највише приличио неком говорнику који репрезентује род, надахнутог колективним сазнањем филтрираним кроз дуго искуство зла и добра, и поновљеног, већег зла. Какав је, рецимо, игуман Стефан, код Његоша. „Роб је човек, робови су жена и дете, јер од рођења до смрти робују понеком и понечем. Роб је дрво, роб и камен и небо са облацима и сунцем и звездама, ропкиња је вода, и шума, и пшеница која сад негде - негде где није погорело и потрвено – мора да класа; ни њеном зрну се не иде под жрвањ, али му ваља ићи, јер је роб. Ропски је говор којим се људи око ње споразумевају, без обзира на то којим језиком говоре, и сав се може свести на три слова: роб. Ропство је живот васколики, онај што траје и дотрајава, као и онај још у клици, невидљив и нечујан. Роб је сан човеков, робље су уздах, залогај,

суза и мисао. Људи се рађају да би робовали ропском животу, и умиру као робови болести и смрти.” Ова црна песма у прози о робовању потиче, међутим, са извора вероватно још дубљег него што је колективно сећање и мудрост рода, мада садржи, чак и понеким наговештајем у мелодији реченице, у прекинутом звуку народне песме, понешто и од тога.

Уништење Јагоде, као бића и као лепог бића, неопростиво је у свим временима, а исто тако и из перспективе вечности, па било у њој све записано или не било. Прилив додатне енергије, која причи даје овакву неодољивост, обезбеђује море које, 'уместо' саме Јагоде, причу о њој саопштава наратору на Алифаковцу, и то тако што га натерује да у његовој „сарајевској самоћи“ ту причу прими к знању. Море (тај 'чувар приче') говори уместо Јагоде, јер она, заиста, осим једног: „Нећу да дишем. Нећу!“, изговореног полугласно у сиктавом гневу, ништа друго не може ни да каже: њено одбијање света је потпуно. Све остало што је њен доживљај и представља њен унутарњи глас треба да схватимо као говор овог духа који је замењује, јер он не пламти у гневу нити се следио у очајничком ћутању. Логос мора замењује Јагodu у обраћању наратору управо зато да бисмо је разумели, да бисмо допрли до истине њеног последњег часа и, тиме, посредно, до истине о њој у целини.

У *Робињи* се не ради толико о недоличном, тешком, понижавајућем и са терора ужасном животу 'бедне раје' и 'грозних Турака'; реч је у овој причи о нечем почетном и основном, за шта доиста треба говор елемента: „Нестати, да би нестало свега.” У голој конкретности свога доживљаја, јунакиња ту не може да нађе, не само праву и одговарајућу реч, већ она не налази ни крик који би 'трансцендирао' ситуацију у којој је. У чистом ужасу своје стварности, она не види могућност да даље постоји, ни она сама ни било шта око ње. С Јагодом опстаје или пропада све што јесте, а не само неки мање или

више важан исказ о животу или човековом положају. Ту више није реч о пуком преузимању или надомештању артикулационе компетенције, чиме се на једном или другом нивоу долази до историје, политике, идеологије царевина или конфесионалног испољавања. Све се то, издалека, на свој начин подразумева, али – у овој причи – бледи пред овим: „Нестати, да би нестало свега”. Пред уништавањем и самоуништењем лепоте, све то губи значај. О Јагоди, говором мора 'доведеној' до наратора, па тако и до читаоца, местимице се доиста и говори тоном грчке трагедије: „Не треба гледати. Ни дисати не треба. Дисати то је исто што и сећати се, а то значи не видети оно што гледаш, него оно што си видео у светлости пожара и вртлогу покоља, не знати до једно: да никог твога нема више, а да ти живиш као чудовиште, и проклетство, и срамота.” То је последња истина ње саме, саопштена у њено име. Осећање фундаменталне кривице што живиш кад други не живе, а твој су род, претвара се у гнев према свему што постоји кад ти постојиш. Овде нема самоодбрамбене, па утолико и функционалне противмржње, усмерене према виновницима помора и разарања. Не јавља се ни мисао о освети. Кома би се Јагода могла светити, ако не целом свету, који јој се наметнуо да га види још једино у светлости сазнања да је све и свако само роб, да је бивствовање као такво – робовање. 'Освета' свету што је такав може бити само уништење себе, као ништење свега, али не може бити кажњавање било кога одређеног нити било какво друго успостављање равнотеже добра и зла, правде и неправде, разбора и поаме, мира и беса у њему. Претрпљено потпуно зло изазива као реакцију порив за самоубиством. Зло које иде за тим да анихилира све, безоблично је и тежи све даљем обезличавању, па реакција на уништење лика оног ко му је непосредно изложен, као и на његово свођење на роба, мора се кретати од саморазорног гнева према свему до кривице, тог преокренутог гнева без лица, и до стида, често неподношљивог, пред одсут-

ним жртвама истог зла. Не сме да постоји ништа.

Показује се да је последњи приказ у којем затичемо Јагоду док углављује потиљак међу пречаге кавеза у којем је заточена, својеврсна реприза њене игре из детињства. Поред нагонског отпора и страха пред смрћу, жеље да се „отима и брани од тог притиска и дављења”, која последњи пут букне кад је већ касно, јер је граница пређена, јавља се, као суштинска противтежа смрти слика давно проживљене, у својој безазлености победоносне игре у којој се куша опасност: Јагода се као девојчица љуљала на две ноге очеве столице, „налазећи болну сласт у стрепњи да би могла изгубити равнотежу и пасти заједно са столицом”. Свитање живота се још једном јавља у његовом гашењу. То је сев који пресеца тмину у коју ће Јагода потонути. Сад, на крају, она се клати на сточици коју је украда од стражара, само што сад она „оним истим напором које свако младо тело употребљава за одржање и одбрану тражи своје уништење”. Јагода хоће бол с којим ће прећи тачку са које би се још могла вратити у равнотежу: „Нестати да би нестало свега.” То је захтев превеликог очаја који у настојању да нестане „свега”, свеколиког света, као да очекује да ничега, па ни огња, помора и ропства „није уопште ни било”. „То је боље.” У односу на шта је то „боље”, то је језиком акосмизма још изрециво: боље је не бити ако је свеколико постојање робовање, паљевина, крв и туга и растанак од оних које волимо. У чему се то „боље” састоји, то, наравно, није могуће рећи ни језиком акосмизма, нити било којим другим. Сличност са игром у детињству, на очевој столици, као да обасјава цео живот. Вишак живота, какав постоји у свакој игри, која, и кад је окушавање опасности, као да га само појачава, потиरे се вишком очаја, који, управо оним што је тој игри слично, претеже и води ништавилу: „Па то се она, заједно са очевом столицом из детињства, преврнула и лебди у неприродном положају”; смрт у том изједначавању постаје наопако рођење. У

распону између те две игре, од „болне сласти” до утрнућа у теснацу „кроз који сада ваља проћи некуд на другу страну, као у тренутку рођења”, живот је не само уништен већ и обесмишљен. То је неминовно уколико се жели или се само намеће гашење свих временских 'екстаза', дакле и проживљене прошлости. Одбијање које се односи на помор, огањ и крв, не би се смело протегнути и на дечију игру. Бар она би морала остати заштићена од порива за анихилацијом. Ако она остаје таква, победа у таквој игри недовољна је насупрот поразу у самоубиству, у које је игра из детињства 'призвана' само да би га учинила још тежим. У томе управо и јесте оно што је најнедопустивије и неопростиво: довести невино и лепо биће у положај у коме не само да смрт прекраћује живот, да самоубиство брише сећање на превелики бол, него вишак очаја побеђује вишак живота садржан у игри детета, то јест у „болној сласти” и радости те игре. Андрић је неумољив кад читаоца треба суочити с најтежим и најгорчим стварима. У *Робињи* он долази до краја: нечији нестанак доводи у питање да ли било шта треба и може да остане. Лепа девојка и цео свет који може постојати с њом, уз њу и за њу, па, утолико, и за оног ко њу, читајући, прихвата у сопствени дух, пригрљује је у сопственом бићу – све је то изложено махнитању уништавалачког зла. Прекинути се оно може једино ако ничег не би било.

Кад је реч о губитку лепоте, и целог света заједно с њом, оно што остаје записано у причи о томе доноси још далекосежније сазнање, што понеког може навести да помисли да таква прича као да код Бога није записана, иако би она пре свих других морала бити записана, ако се тамо ишта записује. Лепоту у свету свакако ваља сачувати, како би свет опстао; њега треба чувати зарад ње. Ако море то зна, морао би свакако знати и Бог. Јер, најзад, речено је и то да је Бог леп и да воли лепоту. Андрић нас подсећа на то. Андрић то зна. А знамо то и ми, читаоци његових дела која свеобухватно говоре о свету лепом и ружном,

о лепоти у свету и ружном свету прошараном лепотом. Треба разумети и свет и лепоту. Треба разумети и неразумевање лепоте у свету. Женска лепота и чист женски принцип су умногоме покретачи у животу свим људима, а не само мушкарцима. Оне су и суштина и бег од суштинских истина. И заиста је важно посматрати ту и такву жену на прави начин и са праве стране. И разумети је. Она је ипак нешто свето и драгоцено што треба волети. Жена је љубав, а пре и после свега, она је нечије дете и нечија мајка, и као такву је треба и разумети и волети. Јер нико се није родио да буде роб у овом ропском свету. А слобода је баш у њој. У лепој жени је сва инспирација света, одувек и заувек.

Коришћена литература:

- Иво Андрић: „Јелена, жена које нема“, Сабрана дела Иве Андрића, књ. VII, Београд, 1976.г.
- Иво Андрић: „Кућа на осами“, Сабрана дела Иве Андрића, књ. XIV, 1976.г.
- Славко Леовац: „Приповедач Иво Андрић“, Матица српска, Нови Сад, 1979.г.
- Светозар Кољевић: „Приповедач Иво Андрић“, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1983.г.
- Драган Стојановић: „Есеји и студије о Андрићу“
- Интернет презентација на сајту www.ivoandric.org.rs

Кратка прича – Дијана Тошић

ЉУБАВ ДЕСПИНЕ

Понашање ти беше господско иако порекло неплемићко. Твоје руке нису превртале земљу, мада нису биле сасвим чисте. Ти марву ниси гајио, а јахао си најлепшег вранца ког сам икада видела. Ниси био песник, а у твојим сам се речима купала најузвишенијом лириком која се на нашем двору чула. Твој је образ увек био частан, мада пречесто шкропљен крвљу.

У грудима ти бије срце јуначко, велико и храбро које је знало безусловно да воли. Горд и поносан, заштитнички настрoјен, са нежношћу у очима – таквог сам те упознала кад си громогласним батом корака ступио пред оца мог. И помути се вид, срце прејакo залупа. Знала сам, заволећу те до краја дана, до зоре знати да ми живота без тебе надаље нема.

Одишући поверењем, пленећи снагом, разоружавајући стабилношћу предах ти себе. Шефтелија је спремна чекала у спреми девојачкој, никад ти уручена. Отац рече своје *не*, бој је мирисао у ваздуху. Отићи ћеш ми да браниш сваки педаљ српске земље, тај бојни дамар мира ти не да. Један Змај против племенитог позива борити се не зна.

Заклех ти се пред иконом светом на вечну љубав, верујући да ћеш ми се жив вратити.

Гаврани црни долетеше носећи поздраве са Косова. Мурат је пао од руке твоје. Не обрадовах се, јер знадох, ти си пао следећи. Урлик се пронео са куле, косу рукама почупах. Црно се небо над Крушевцом свило, у црно живот да ми завије.

И данас говоре да сам Турчина заволела и заборавила свету нам земљу. Знаш ти да нисам, знаш да сам у животу остала љубећи те у мислима. Видиш да су власи седе јер си ме заклео да и кад те не буде имало поздрављам сваку зору твојим

именом. Ова нам је зора последња. Шефтелију сам за пас закачила да ти је с осмехом предам најзад.

Чекај ме, доносим ти љубав. Чекај ме још само мало, спојићемо се ноћас као вечни младенци. Чекај ме, долазим да те волим.

О СПИСАТЕЉИЦИ

Дијана Тошић рођена је 16. јула 1991. године у Београду. Завршила је гимназију у Чачку. Љубав према књижевности навела ју је да дипломира на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу, на катедри за Српски језик и књижевност.

Кратке приче су јој објављене у разним зборницима и електронским медијима. Више пута награђивана на разним конкурсима, како у држави тако и ван ње.

Живи у Новом Саду, где се бави књижевношћу.

Поетско размишљање – Андреја Врањеш

ЧОВЕК И ПТИЦА

Од када битише животом муковитим човек је гледао, гледа и гледаће птичји лет као фасцинацију. Пењући се путевима небеским до краја свога немира, она надмашује уметникову виртуозност, или кад у јату, као летећи приказ збраја висине у стално надограђивану дужину живљења. Неки су пронашли воду као неодгонетнуту тајну живота, други завољеше мајчицу земљу као радосну сигурност, трећи изабраше мими-крију бранећи властиту слободу у царству леда. Једина издвојена суштином, она има храброст да живот обрушава, само она страх претвара у игру. Ако је смрт њезина истина док слави висине, ако јесте, онда је награђена двоструко – лепотом живљења и величином умирања. Улепшавши смисао живота својим постојањем, птица истрајава лепоту. Човек ће док га год има у шаренилу различитих туга и радовањања, радозналости и трвења посматрати чудесни лет, никаква сличност неће моћи угодити оку неком виђенијом лепотом. На небу сеанса, птица је непромењиво уиграна лепота. Пустимо је да лети, ако је отмено од времена изгубили смо њезин лет, чаробни поглед у вечно.

О ПЕСНИКУ

Андреја Врањеш рођен је у Ливну 1963. године. Студирао је права. До сада је објавио три збирке поезије: *На обали срца*, *Са друге стране сна* и *Сунцокрет који је волео звезде*.

Младост је провео у Зеници из које се преселио у Сремску Митровицу где и данас живи и ствара.

Члан је Удружења књижевника Србије.

Прича о младима – Бранислав Банковић

ЉУБАВНИ ГРАФИТ

Млад човек је увек у дисхармонији са људима који га окружују. Збуњен пред материјалним захтевима искомплексираног друштва у које би требало да се уклопи. Тако несхваћена деца постају несрећни људи у јаловом покушају да направе компромис са светом.

Милан је био искрен и духовит младић који се издвајао својом појавом као болећиво доброћудан. Док су његови вршњаци мислили како је живот неподношљив он је знао да су људи ти који га чине неподношљивим. Свирао је гитару, играо кошарку и излазио викендом у дискотеку. Тражио је лепоту живота свуда око себе као једноставно и једино могуће схватање окружења. Безрезервно је веровао у оно што је природно и добро. Да га обори с ногу могла је само девојка децјег, готово наивног лица. Насмејана, пријатна и надасве искрена. Да би му се свидела морао је да види њено право лице, без маске и са што мање шминке. Да буде нешто више од *слике са профила*.

Сваког дана је младић прелазио преко педесет километара на путу до школе и назад. Будући да је средњошколац мењао два превоза у току дана на том путу је сретао много људи, недељно преко хиљаду. Све у свему двадесетак женских ликова сваког дана. Потпуно нових. Само две до три су деловале донекле привлачно. Све остале су биле исфолиране, подељене у две групе: *лоше исфолиране* и *супер исфолиране*. Када је овај свет престао да буде по његовој мери он је престао да му се обраћа. Напустио је друштвене мреже и пронашао допунски посао за цепарац. Био је то рад на бензинској пумпи после школе. Убеђен у то, да није он у хаосу већ све око њега, живео је сасвим мирно у свом свету док једног дана црвена фолцика

није изронила из облака прашине.

Јована је имала петнаест година, дугу косу и црне очи. Ишла је у прву годину средње школе у коју је ишао и Милан, само он то тада није знао. Седела је на задњем седишту у аутомобилу свог оца са слушалицама на глави и косом везаном у коњски реп. На себи је имала патике, излизане фармерке и карирану кошуљу поврнутих рукава. Тог јесењег поподнева, два странца била су најближа једно другом. Делило их је само напукло стакло са траговима кише. Заљубио се до ушију. Девојка је нешто певушила и тресла се у ритму музике са телефона. Њене усне су се мицале на неки заиста посебан начин, лево десно, горе доле, док је њен језик као весела јагода поскакивао по белим диркама. Е, то га је збиља оборило с ногу. Деловала је тако наивно да је одмах схватио како је то најлепша девојка на целом свету и у њој препознао сигуран лек за своју самоћу. Од тог тренутка његов живот је био осуђен на агонију. Какав бедак стајати поред тако лепе девојке у радном оделу са пиштољем за точење горива у руци. Шта рећи, а не бити смешан? Како пољубити те усне? Ништа од тога. Није га чак ни приметила све док њен отац није повикао, „Каква будала, уместо да опере стакла он шкраба по њима.“ Тада се Јована окренула и угледала траг који је Милан оставио прстима на задњем ветробрану. Био је то круг и у њему тачка. Није видела лице младића али јој се знак допао.

Био је то почетак приче коју сам желео да напишем. Већ дужи време намеравам да скројим једну љубавну причу. Многе конкурсе сам због тога пропустио, посебно оне који су за тему имали љубав. Просто се нисам усуђивао да напишем праву љубавну причу. Шта значи то права? Већина оних које сам прочитао деловале су ми извештачено и некако 'набуцено' ако разумете шта хоћу да кажем. Бирао сам речи тек да навестим слутњу и лутања које имају да дођу. У стварном животу је све једноставније и са мање трикова.

Битно је само да постоји 'хемија'. "Тата, напиши модерну причу," рекла је моја ћерка, иначе тинејџерка, „ко се данас још вози фиџакером и носи шешире“. Наравно била је у праву, али како то да урадим. Да би се момак и девојка 'смували' они морају прво да се упознају.

Било је немогуће да дечко покуца на прозор и упита: - „Извини много ми се свиђаш, имаш тако лепе усне и радо бих те пољубио. Могоао бих да те љубим до краја свог живота. Кад можемо да почнемо?“ Испао би будала и пред Јованом и пред читаоцима. То једноставно није ишло. Нема смисла. Могоао је он њу да замоли, држећи у руци флашу вина: - „Госпођице, убићу се ако одбијете да ми позирате. Никад у животу нисам видео такав профил.“ Али у неком другом свету и на другом месту. Овако, са гуменим чизмама и масним качкетом на глави испод којег се крила нејасна намера, није имао никакве шансе. Шта год да каже она би погледала кроз њега незаинтересовано. Знао је и сам да реченица типа: „Ја сам Милан и трећа сам година средње школе у Паланци“ – звучи, у најмању руку, јадно. Могоао је да упери пиштољ према њој и запрети; - „ако ми не даш свој број телефона полићу се бензином и упалити.“ Испао би манијак и завршио на психијатрији. У датим околностима (време, место и гардероба) он није имао ни изглед ни личност да добаца даље од напаљеног кретена. Најтежа ствар јесте довести девојку и момка до тачке да се упознају. Било шта да уради не би му дала свој број телефона. Sorry матори. Само би све дубље падао у очај.

Два дана касније на великом одмору Милан је спазио Јовану у дворишту своје школе. Овога пута није оклевао. Пошао је за њом. Црвену дуксерицу и сиве најке пратио је кроз гужву све до фискултурне сале. Она је имала час физичког, а он се увукао у свлачионицу и извукао телефон из њеног ранца. Десет минута касније већ је био у канцеларији директора шко-

ле. Дежурни професор га је *нахватао* у женској свлачионици. Уследила је пријава за крађу. Позван је разредни старешина да обавести родитеље. Момак је кажњен са укором и премештен у друго одељење. Сада су Јована и он били у супротним сменама. То су биле лоше вести. Добра је била та да је имао њен број телефона. Није се потрудио да буде обазрив како би избегао нове невоље. Још исте ноћи јој је послао поруку: *Ја сам онај који је покушао да ти украде телефон. Желим твој број још од оног дана када сам те први пут видео на бензинској пумпи. Испало је мало глупаво, али мени је то ок. Јави се. Ђ.*

Следећег дана Јована је упознала своје друштво, скромно само на речима, са садржајем поруке коју је добила од лопова из трећег пет о коме је брујала цела школа. Дечаци су причали за њега да је кул момак који добро игра баскет. Девојчице су биле обазривије. Сложиле су се око тога да добро изгледа, али је њима цела та ствар ипак била *некако слатка*. Јована је закључила да треба да се заштити и оградаила се поруком: *Е! Жао ми је што си се истриповео. Не желим да се због тога осећам грозно. Капираш? И шта ти значи она жврљотина на колима?* Милан се одмах, и то претерано, обрадовао одговору који је добио. Сркао је тај еликсир и пунио се њиме као свилени балон летећи све више и више. Написао је подужи литерални састав на тему *Одлуке које су ме покидале* и послао Јовани на вибер. Писао је о томе како му је драго што му се она јавила. Објашњавао јој је нашироко да нема разлога да се осећа лоше због њега. Надугачко је описао како му је супер у новом разреду и да му једино смета то што више нису у истој смени. Да су му другови *до јаја* и да му је нова разредна *кева*. Једино није изнео своје намере да заједно изађу на пиће.

Сутрадан пре школе Јованине другарице су вртеле на-мрштена лица над садржајем поруке.

Људи вам увек све покове.

За то време момак је све дубље тонуо у очај. Допузао је

до момента када се не може волети више. Оно, кад мислиш да си другачији од других, а ниси. Дани су пролазили, а одговор није стизао. На инстаграму су се појавили коментари како ће Јована да пере шофершајбне за бакшиш. Гулио је он тако друго полугодиште у последњој клупи са неким понављачем који је имао екипу за *блејање* и прављење проблема. Објашњење да је избачен из разреда јер је био заљубљен и несмотрен није *пило воду*. Момци су сконтали да је Лаки (дали су му и надимак) један од њих и одредили су, да му за викенд припреме ватрено крштење. План је био да свеже окречени зид исцртају графитима што су и учинили још исте ноћи. Камере постављене на улазу успеле су да ухвате само једног осумњиченог за ружење западног зида школе.

Погађате кога.

Тако је Лаки, грешник са лицем анђела, избачен из школе у Смедеревској Паланци и премештен у Сопот. Колебљив као старомодни верник са жуљем на души, момак кога је љубав ломила као прут и чије се достојанство кидало на фронтале, тонуо ја под оскудицом наде. Све ово му уопште није требало, а ништа од тога не би ни било да није био очајан због нове средине, неузвраћене љубави и попустљивости. Да му је барем Јована мало пажње пружила он би био другачији, али није и неће. Као што не би изашла са њим ни за сто година. Он је за њу лузер и то је чињеница, а познато је да су чињенице најтврдоглавије ствари на свету. Чак ни писац нема ту моћ, да измишља нове када старе постану неодговарајуће.

Рецимо, да је госпођица Јована одговорила овако. Не, идемо редом. Да је он имао прилику да јој јасно стави до знања због чега ради на пумпи и зашто је узео њен телефон; да није обичан лопов као што није ни просечан напаљени тинејџер. Какве су му даље намере. Да се осећа храбар и да се не каје. Да је дубоко свестан тога да не вози скупа кола и да се не креће у популарном друштву, али да због тога није несрећан. Да је

заљубљен и да живи свој сан. Да пати, да је срећан због тога и да се поноси, јер сам доноси своје одлуке. И да неће она да пере стакла, он је тај који добровољно ради на пумпи. Она само да остане своја и да му одговори, али...

Можда би га саслушала. Схватила би да човек у љубави понекад чини глупости.

Или да је она њему рекла искрено колико јој је криво што се све одиграло на тако глуп начин и зашто се према њему понашала тако хладно; колико су јој се смучиле све те другарице које брбљају док четују, а тек момци који је окружују по клубовима а међу којима нема ниједног нормалног. Колико јој смета то друштво које мрзи њега, мрзе једни друге, а вероватно мрзе и њу. Колико је све то смара и колико јој је постало напорно да константно балансира на жици разапетој између жеља и обзира. Да је он једини који је видео без шминке у старим патикама и сестриној кошуљи, и коме се баш таква свидела. Како би силно желела да дође по њу и да је одведе до реке где би јој на миру објаснио онај знак нацртан на стаклу.

Да су се мували можда би се и смували, али они су тражили тајне пролазе. Они су лајковали, четовали, смарали, триповали, мумлали, чували, оговарали, фејковали, блејали и на крају се утопили у мору неспоразума. Не постоји пречица до срца као што нема ни зацртаног правца. Свуда је шума скривених стаза. И свака је права ако те нечему научи. Никада се нису упознали. Разишли су се као два воза који се мимоилазе. Иза њих је остала празнина која се временом увећавала. Јована је тог лета почела да се забавља са једним момком који је возио скупа кола и правио супер журке. Веровала је у добар провод. Сада завршава студије и спрема се за удају. Личи на фину чипку умазану ајваром. Милан је постао затворен, равнодушан и донекле окрутан као да се неке свети. Спустио је ограду око себе као визир да нико не сазна како му је. Неке ствари довољно је проживети само једном. Завршио је средњу

школу, а затим се запослио као точилац горива на бензинској пумпи. Све мање је мислио на жену свог живота. У слободно време се опијао са колегама с посла.

На зиду средње школе дуго је стајао исписан графит *Можда не знам шта је то љубав, али знам да има твоје лице*. У потпису, уместо имена, стајао је круг са тачком у средини. Онда су га одрасли прекречили бесмислом кроз који се крећу не желећи да нам покажу који је то прави пут који води до онога што се у њиховом свету зове срећа и испуњење, и чиме се то кидају невидљиве нити које човека претварају у марионету.

Ето зашто никад нисам написао љубавну причу. Не вреди, метафора је неизлечива.

О ПИСЦУ

Бранислав Банковић (Смедеревска Паланка, 1970) је завршио Богословски факултет у Београду. Пише прозу, есеје и путописе. Члан је књижевне заједнице Југославије. Приче су му објављене у периодици: *Књижевне новине*, *Стремљења*, *Звездани колодвор*, *Шумадијске метафоре*, *Бдење*, *Авлија*, *Суштина поетике*, *Корац*, *Акт*, *Буктиња*, *Књижевне вертикале*, *Неказано*, *Сизиф*, као и на многобројним порталима: *Black Sheep*, *Хипербореа*, *Конкретно*, *Књижевност уживо* и др. Објавио је до сада два романа: *Ничија будала* (2015), *Болница у младој вароши* (2017). За прозна дела је више пута награђиван.

Живи и пише у Младеновцу.

Крик младости – Томислав Дунковић

НОВИ КРУГ

I

Други март, топлије време је стигло и одмах почиње да гуши. Скидам зимску јакну и остајем у горњаку. Гледам људе, трчим на бус. Ми смо генерација без воље, цело човечанство ми се тако чини. Живимо од спавања до спавања, од секса до секса или од једног фиксања до другог. Напунио сам деветнаест година. Проклетих деветнаест година, а када се окренем, шта је био мој живот. Монотонија ме, или боље рећи нас, изједа од забавишта. Од тада нам главу пуне гомилом небитних информација и уче нас да функционишемо као машине. Пророци су били у праву. Свака част Хакслију. Тек што сам закорачио у ово бивствовање, а клацкам се између осећаја потпуне енергичности до оног ђепајућег осећаја апатије за све и сваког што могу да видим или у уму збрканом и затрованом, од најранијих дана, да смислим. Смишљамо теорије, чак доводимо себе у сумњу да се људи рађају незадовољни, мислимо да је незадовољство најосновније осећање људског ума. Зашто ово пишем? Ово нема смисла, ово почињем да пишем пун беса и гнушања према свету око себе, док се задовољавам новом дозом кофеина, од ког очекујем да ми помогне да издржим још неколико сати, да можда нешто поједем, да можда успем да у мозак убацим још понешто племенито вечерас, понеку смислену ствар која ће освежити мозак који је ошамућен данашњим испирањем. Ми смо генерација која стално нешто очекује, мислимо да ћемо то што се појави нагло да промени ствари. Али запитај нас шта то чекамо и гледаћемо попут потпуних имбецила у тебе и нећемо моћи ни да визуализујемо то питање у глави. Свака част и Бекету. Људи мрзе своје животе и то ме

боли, чак и они који се баве стварима које воле и чак добро зарађују упадају у сплин и досада им раздире груди, они желе да искоче из својих ципела, али не могу, давно су дозволили да им богови ставе лисице на руке и камен на леђа, а сад трпе. Незадовољни су, јер су неспособни, а права најосновнија емоција људског бића управо јесте жеља да сагори животом, а не да утоне у смрт, да испари и нестане. Ствар која ме још више испуњава гађењем јесте апатија да лично нешто променимо. Не, не могу, превише сам слаб, превише сам мали, ја сам само један у гомили, чекам да неко други све уради за мене. Ми смо лоши, ах толико лоши, и понекад помислим да за боље и нисмо.

Схватам зашто ово пишем... Пишем зато што се надам да ћу овим креативним напором истерати из главе сав отров и моћи ћу да посветим ово вече или ноћ до краја себи и моћи ћу мирно да заспим, моћи ћу да не вриснем, можда и оставим траг у овим експлозијама које трају одувек и које ће заувек трајати. Окрећем се од света. Они су сви робови. Ја сам противник страха од смрти, али они и те како треба да је се плаше, не зато што је она сама по себи страшна (понекад ми се учини и комична), него зато што је страشان протраћен живот, страшно је ништавило које произилази из ништавила, страشان је преки суд када на песку ниси оставио свој траг, када Луцифер не зазира од потреса које изазивају твоји кораци цина. И кажем Луцифер, јер то и мислим и не никако се не поуздај да ћеш ићи код Господа, био си превише мекан, сви смо били превише мекани. Али ја на крају крајева у њих ни не верујем, само волим да се поигравам измишљотинама и илузијама које сте створили да би вам у свакодневном траћењу остало наде, да можемо да очекујемо да од нас на крају неће остати само плитка рака и блатњав сандук. Овај је свет предиван, наравно, за једног љубитеља гротеске. Овим речима дижем побуну у самом себи и овим речима желим подићи свест сваког човека до којих ће

стићи, а сада се, понављам, окрећем од света и не обраћам пажњу више на људе који ће проћи смрадном, спарном пролтењом улицом и који ће мрзети свој живот мало мање или мало више, у зависности од личних преференција вечерас. Желим им сву срећу ноћас, у овој ноћи, у којој ћу одморити.

Пун гнушања устајем и размишљам како да ипак оставим неки траг у овом свету, како да не протраћим живот, како да преживим смрт. Изабрао сам књижевност, изабрао сам несигурност у животу и изабрао сам то да будем пред сталним одбацивањем из друштва, да будем сматран чудаком и да будем гуран са свих страна, а у тој књижевности тражим само спас од сопственог бесмисла и тражим начин да помогнем другима, да помогнем онима сличним мени самом. Више ни не размишљам о борби против туге или како год да назовем ово усрано осећање. Ја сам рођен несрећан, просто верујем да се рађају две врсте људи и да ти то одређује велик део живота и ту не мислим на рађање у богатој породици или сиромашној, у оваквим или онаквим условима, него просто мислим о некој квази-судбини са којом се родиш и која те прати до краја овог постојања.

Понекад доживим страшан осећај у ком бих највише желео да искочим из сопствене коже, желео бих да се родим као путујући циган, без одеће и обуће, али тако неопозиво насмејан, толико срећан што има бар те две прљаве и босе ноге којима може да витла по прабини до изнемоглости, да игра своју игру док га прати урођена музика у његовим ушима, док му је хладно, док му је претопло и кад је болестан, да само маше рукама и ногама, да млатара по беспућу черге, да ужива у ваздуху, да ужива у трави што му боцка очврсла стопала. Желим да уживам у животу, да уживам у том осећању слободе, о том осећању да немам шта да изгубим, докле год поседујем осмех и док ми срце бије, док могу да чак и кроз најозбиљнији корак ка гробљу, где ћу да обиђем све своје и туђе претке

провучем ритам живота, ритам енергија и неприметно заплешем, барем у небу своје главе, то је оно што желим. Желим да сам индијанац у гуменим папучама који гаца по леденом снегу Анда, крећући се ка изабљујућем рударском послу, али без трунке туге или носталгије, желим да не осећам жељу за било чим што није просто живот, сведен на саму срж живота.

Проклет сам што сам рођен ту где јесам, проклет сам и то је то. Ја сам за околину био будала, јер сам у најтежим пословима летовао у својој глави, био сам будала, јер сам у најуморнијим тренуцима трчао ка књизи и уплитао себе у ту мрежу речи у коју је тако лако упецати се, био сам будала одувек, био сам необријан и масне неошишане косе и држао сам своју гитару и певао на сав глас, а била је раштимана, а песма је звучала онако како би требало песма да звучи, јурио сам ка својим типкама и папирима, јурио сам да своје мисли пренесем, желео сам да целом свету кажем све што осећам, да тужни знају да нису једини, да срећни схвате да им још мање треба за срећу. Све је неизвесно и зато све одбаци и постани ништа, постани само један проводник кроз кога ће да пролазе флуиди од једне стране ка другој, буди камен о који ће да се одбија и који ће бити искрзан и који ће бити исклесан од удараца, постаћеш драгуљ исклесан искуством.

Знао сам у шта се упуштам када сам вечерима одлучивао да одустанем од свега што су од мене очекивали. Скочио сам и рекао: „Не!“, и сви су били забезекнути. Свет очекује да очврснеш, да престанеш да осећаш ишта, да се препустиш мору, али не, то није оно што сам ја желео да урадим, зато сам им још чуднији. „Знаш ли ти шта би неки људи дали да имају могућности да чине то што би ти могао?“, а знате ли ви колико се поларном медведи гади све што ти људи желе?

Нема ни везе. Највећи проблем људског бића сад јесте похлепа, оно би да ради, није оно нужно лењо, али шта има од тог посла ако погледамо ширу слику. Ништа, апсолутно ништа,

комад хлеба и пар пића да те онесвесте. Нико не схвата да мора да се ради за све нас, сваким својим поступком, морамо схватити да сваки наш покрет, мења површину живота целог човечанства икада, да свака изговорена реч пружа ваздух у другу страну и на другачији начин. Треба помоћи свом брату који ће бити рођен за четрдесет осам година, а и помоћи распадајућем лешу свог пра-стрица да се распаде величанственије.

Ево још једног портрета уметника у младости, ево још једног примера да свака реченица може бар мало утицати на оног ко је чује или прочита или је бар наслути у немирним сновима, јер су немирни снови оно што нам стварно једино остаје када нас сведу на ниво псета. Поистовећујем се са берачима памука у 19. веку, тамо негде дубоко у југу у Савезној држави Луизијани и није ме ни страх, ни срамота да признам да жељно исчекујем пуне кочије анђела, али сам на време постао свестан да ће сви ти анђели имати моје лице и да ћу ја управљати кочијама и стварно ми није битно јесу ли за облаке, или ћемо се сурвати у подземље, свакако ме је Луцифер увек више ценио, био сам његов тип.

Не смета мени више ни зебња срца, нити глад мојих чула, већ ми смета што немам довољно нервних сломова у којима почну да ме засипају реченице и мисли, жао ми је што су понекад разговори са мном досадни, што су умртвљени, а то ми се највише гади код људског бића. Највише ми се гади бљутавост сажвакане особе и умуљаног лица исте те особе, па понекад желим да је ударим или мало убодем нечим веома зашиљеним, чисто да видим да ли уопште може и да поскакује и даље. Смета ми што нисам бик кога ће да одгаје за кориду, који ће целог живота робовати и бити осуђен (као што, на крају крајева и јесмо сви ми), али ће бар имати осигуран тај један тренутак у којем ће моћи да покаже шта значи бити жив док трчи Пампломом и улеће у арену, где ће након што се добро и поштено бори бити убијен (као и сви ми!), али ће барем бити

иоле величанствено и барем ће успети да испуни сврху свог постојања, а не да као ја, трага за истом сврхом и ствара је и она се распада и онда је одбацује и ствара нову. Не треба мени слобода, мени треба испуњеност, зато и куцам и куцам и куцам ове реченице, јер знам да ћу бар на овај начин пустити себи крв, да ћу спласнути и заспати, опорављајући се.

Понекад ми је жао што исто тако нисам војник из Вијетнама, који не зна ни зашто се бори, ни кога убија, нити ко њега убија, али ће бар облаци носити мирис барута који ће га устрелити и мирис његовог последњег даха и мирис паљевине фотографије из његовог џепа, на којој је мало дете, по чијем се лику још ни не распознаје да ли је мушко или женско, али ће се барем неко некад сетити да је негде постојао тај неки војник *Икс* и да је погинуо за тај неки *Икс* циљ и ти неки *Икс* људи ће том неком *Икс* војнику сваке године бар интонирати химну у његову част и част војника *Ипсилон* и војника *Цет*. И бар ће неки син/ћерка покушавати да пробуди сећање на њега са неких прастарих фотографија и дани ће пролазити, али ће бар његов живот и његова смрт оставити један траг на песковитој плажи многих душа и милиони минута од рађања, преко игри и туча и школских дефиниција, па све до униформе, полигона и муља и трске мочвара Вијетнама и последњег крика упуцаног човека неће бити толико узалудни, колико сваки мој трептај јесте.

Или да сам црнче рођено у шуми при самој обали Јамајке, па да пушим прејаку *ганџу* од рођења и да проводим време на поветарцу и да будем бос све време и целог живота, па да се не шишам годинама, него да само уплићем моју коврцаву снажну косу изнова и изнова и да ми дани пролазе безбрижно, да ми нико није крив и да никоме нисам крив, да сузе буду оне због сећања или од среће, или најбоље да та два не раздвајам.

На послетку, ја ни не желим да будем други човек, чак и не тражим много. Тражим да будем мало забачен на брегу, где

су сви моји били, желим да имам велику ливаду у атару, желим да могу да побегнем у њу са гитаром на леђима и да водим горе једну девојку коју красе дуги плаво-риђи таласи њене косе, па да седнемо под стабло, желим да гледам Дунав, само желим да се осећам слободан. Можда зато толико и волим и ветар и кишу, реку и небо, јер кад их гледам или док их осећам, осећам се толико минијатурно у односу на њих, осећам се као да ништа што ми се деси може да нанесе толико штете, коју једна добра киша неће залечити, коју један добар ветар неће отрести са мене и омогућити ми да наставим својим путем, тако бос и чулав, у раздрљеној прашњавој кошуљи, којој мањкају нека дугмад, али нити се обазирем на то, нити постоји неко ко би могао да ми скрене пажњу на фаличност моје омиљене прљаве кошуље или на проређеност длаке моје браде од две недеље, само желим да ме је баш брига. Само желим да се извучем из окова прошлости, а исто тако да не дозволим лопову будућности да ме ускрати за данашњи дан, или чак за само тај један тренутак у ком дозволим сузама да се слију преко Сунцем опалених образа, јер ми кнедла стиска грло док гледам са једног брега на други, који је украшен браздама њива неког човека вреднијег и поштенијег од мене. Понекад ми није јасно да је то што желим толико једноставно, а опет толико недокучиво, толико незамисливо и маштовито.

Не знам како да се ослободим, не знам, толико сам ипак немоћан, толико је божанског ицурело из мене, колико и из свих осталих, толико сам уморан... Знам како да се ослободим!

II

Хладна је цев прислоњена уз слепоочницу младића, средње дуге смеђе косе у његовој соби до улице, док цигара у пепељари наставља да кашље дим јер није до краја угашена. Прасак се разлеже по околини, а након њега крик жене. Птице су дивљачки одлетеле са жица. Нешто се догодило. Лав који је

дочекао предубоку старост за своју врсту риче у Африци, Земља се окреће око своје осе.

Ротације цепају ноћ, светла пробијају окна прозора у крају, а новине ће ускоро почети да штанцају исте вести различитих наслова. Ветар отреса нежни бели цвет са дрвета и сваким новим налетом гомила белине падајући лепрша и одлази неповратно. Плодови смокве ће поново крварити овог лета, ловац ће крвнички упуцати лисицу, не знајући да та штеточина око својих сиса има 6 трагова малих уста која ће је изгладнела чекати.

III

Моја идеја од пре пола године о ослобађању је успела, одбацио сам полако све што ме је вукло, предао сам се животу, разапет сам његовим правцима, али није све исто откад се, баш у то време убио пријатељ из комшилука. Нисмо ми били превише блиски, али је чудан осећај када те погоди информација о смрти вршњака, јер ако си стар знаш да се и теби крај ближи, ако си средњих година, почињеш да размишљаш како да се теби исто не деси, а ако си млад, то ти делује толико неприродно и коначно схваташ да ни ти ниси бесмртан.

Генерације пролећу пред мојим очима, до јуче сам био у школи, данас тражим посао и већ сам доста преживео и научио, многи су отишли, селили се по другим нивоима и местима живота. Генерације се мењају, кругови се отварају и затварају непрестано, а плач и смех се надовезују једно на друго, а на крају све одлеће у непознатом правцу бескраја.

Мајка покојног младића је одевена у црно, коса јој је насилно поседела. Соба до улице њеног стана једино је свеже прекречена, а рука власнице излеће из црнине и предаје кључеве младом брачном пару. Слонови се селе негде километрима далеко. Кључеве стана преузима лепша половина младог брачног пара, док јој се у утроби развија плод, један од

пионира нове генерације. Затворен круг отвара нови. Ја нисам пронашао начин да се ослободим повремене жеље за омчом у руци, нити сам пронашао чудесну супстанцу која ће натерати да се смејем до бола, али сам схватио да и једно и друго волим и да оба осећаја у себи носе укус живота, баш тог, који никако не желим да ме заобиђе. Посматрам живот и подсећа ме на длан. Живот свих нас ме ужасно подсећа на длан.

О ПИСЦУ

Томислав Дунковић рођен је 2001. године у Новом Саду. Поезију је почео да пише у својој шеснаестој години, а убрзо након тога почиње да пише и прозу. Пише кратке приче за *Неон Ордер*. Воли да посећује позориште и ужива у операма Вердија и Пучинија. Омиљени писци су му Ернест Хемингвеј, Чарлс Буковски, Џек Керуак, Луј-Фердинанд Селин, Џон Фанте, Џејмс Џојс и Џ. Д. Селиндер.

Живи у Сремским Карловцима.

Сонетни венац – Драгош Павић**ВЕКОВИТА ЗВЕЗДА**

1.

Твоје име платани су горди
одакле си видео визију
као да си гледао у сунце
надахнуће постојаном жару.

Све је обред а и све је светло,
опсесија хтела је истину,
сопствена је душа доживала,
шаптала је уву и режала.

Пара шиба точкове возова
док се Тесли срце усталаса
радозналоост размахнула време,

ритам смели погледом весели,
одазва се труби праисконској –
електричне лопте поженили.

2.

Електричне лопте поженили
да затрепте сијалице ума,
да се покрет смело повампири
јер је лице срећом надахнуто.

Чаробњак је ловио делфине
и гурао из плућа отрове,
светло чудо големо кô шапат
заиграло коло изменице.

Узбуђење размакну зидове,
ни са бакљом нема поверења,
и очњаци своју храну жваћу.

На лице је слетео одговор,
душа ће се с телом раздвојити,
садашњост је сумњиво гледала.

3.

Садашњост је сумњиво гледала,
бродоломник наслути обалу
јер је знао да горчина сама
никад није без својих пратиља.

Морао је богате да лови
сада може село да с чешља,
светло чудо големо кô бајка
пресели с бурно у валове.

Генератор и магнетно поље
покренуће ротор на постољу
њихов одјек цилиндар и машна.

Преживети да чујеш музику
кад озаре вековите звезде
лампе светле снагом галаксије.

4.

Лампе светле снагом галаксије
хтеле тако у звездано друштво.
Ствар је крупна ако је одважна,
лако ствара екстрем богаташа.

Сиромашне ко дулек прегазе.
Ко је себи раку ископао,
ко је за то икад одговарô
а посао остô недовршен.

То су рекле те *опасне* класе,
декламују плиму и осеку
док грактање поцепало уво.

Тесла себе није закопао,
све је испред и иза срушио,
из свећа се восак изливао.

5.

Из свећа се восак изливао
кроз изворност од које се живи,
пролеће је кавгу потрошило
да кроз груди пропусти синхроне

и покаже ожиљке ветрова
да не скачу с бруклинскога моста,
да нечије продаје новине
а остатак ђавољи уговор.

Нагли успех мирише самотно
јер га ветар неделом напада
ал самоћа поранила с ветром

да раскршће понуди левицу
у простору далеких прозора
чворове са грла да одвеже.

6.

Чворове са грла да одвеже,
шта следеће тријумфује смело,
високе су куле недостижне
јер и бескрај мисли о слободи

Поезија заблистала лирски
да незнању подигне завесу,
зов је овај музика за уши
тамо где се калем одмотао

да се множе краљеви валцера,
мрачна светлост саплиће у трену
када кугле сунчаник направе

док уморне очи боје неба
ка Месецу кретање усклади
а речи су са њим путовале.

7.

А речи су са њим путовале
пароксизам драмски да покаже,
одредили место мизансцену,
засвирао клавир за валцере.

Иде човек испред свог времена,
сузе су му често помоћнице,

ни смрт неће дијамантске прсте
већ блиставост споменика живог.

То је мудрост вилинских очију,
донкихотски досегао небо,
на граниту кулу сазидао

јер је човек смрзнут недовршен
где се лаје а где су медузе
ритам смели да поглед весели.

8.

Рита смели да поглед весели
кад незнању подиже завесе,
склањале се руке са рамена
да не муте поглед без скрупула.

Опојност се мирисом пробија,
људи нису прошлом веровали,
садашњост је сумњиво гледала
јер у свести песма одјекује

старе бајке свадбе Душанове,
ни вулканска светла кроз облаке
чаробњаку нису разонода.

Представу су моћни изводили
да би силне страхове плодили,
опсесија хтела је истину.

9.

Опсесија хтела је истину,
свако знање до даха исцеди,
може ли се рећи свету мрава
да радиност нема оправдања.

И људско се биће оклопњава
да надмудри празне охолости
да кроз снове стварност подучава.
Импулси су оком прострујали,

од крхкости небо досегнули,
светлост срца са леве је стране
све што има у њега да стане

док се силе вуку обожене,
подигнути визире из раја,
баштован ће бити у свом врту.

10.

Баштован ће бити у свом врту
да се светлост у ружу претвори
па ће тако зору дочекати
и мирисе снаге понудити.

Танкоћутна Минерва с осмехом
испуниће дато обећање
кад засветле вековите звезде
тад ће моћи небо да пољуби.

Осветљени глобус кô ореол
снагом ума реке приближио
да изнова изворишта прави.

Усправно су светлооке осе
љубопитном плимом дозивале,
њихов одјек цилиндар и машина.

11.

Њихов одјек цилиндар и машина,
огледало разоткрива душу,
Хајнеова мисао му каже
да ће свако сузу да усекне

јер је знање Волтерова тајна
понуђена да се с њоме живи,
родиће се ново узбуђење
да од бога пољубац не боли

док варнички и док струја тече.
Невидица пркоси тавнини
пиши молбу петролејки лампи

да избрише с болом олакшање
и удвара сотони молбено,
а шешири и слобода смело.

12.

А шешири и слобода смело
тресли су се смехом у слабине,
небесници Перун, Зевс и Олимп
мешали се с небеским муњама.

Комета је доласком и снагом
оплодила плодом најбољега,

силином се земља пропињала
и млазом је многоструким жела.

Ни звезде се на небу не друже
ако Киклоп издише прегнуће.
Планета се пожалила Сунцу

на човека без даха прављеног,
док се силе вуку обожене
кад озаре вековите звезде.

13.

Кад озаре вековите звезде
комета ће доласком и снагом
ценом скупом за живот платити
јер је Божја правда инокосна.

Ако мораш да се качиш труло
да добијеш титуле, признања,
одреци се личног достојанства,
самопрегор задени за појас.

Бескрајност је далеко од циља
јер свет граби да промени људе,
ил' га пусти ко гротеску клету.

Отвара се флаша од токајца,
нека ватра дође ниоткуда,
усмерише пажњу на победе.

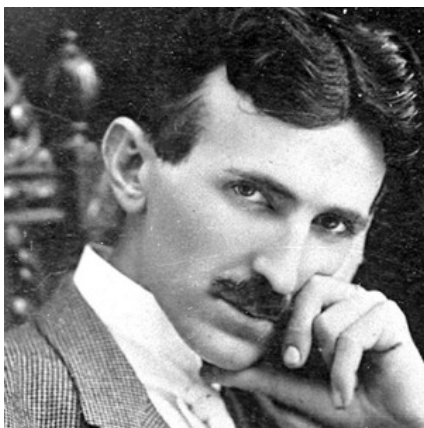
14.

Усмерише пажњу на победе
бићемо јој захвални на снази,
оплодила плодом најбољег
да испламса вртлоге божије

и олакша свету битисање.
Кад бог хоће природу да ствара
пиринач се у бисер претвара,
сат са Сунцем и Месецом куца

док попије чашу рујна вина.
Водопад је многоструко вично
на венчање узаврело звао.

Сладострашћем усамљеник ваја,
његова је сократовска воља,
твоје име платани су горди.

МАГИСТРАЛЕ

Твоје име платани су горди
Електричне лопте поженили
Садашњост је шушљиво гледала
Лампе светле снагом галаксије.

Из свећа се восак изливао
Чворове са грла да одвеже
А речи су са њим путовале
Ритам смели да поглед весели.

Опсесија хтела је истину,
Баштован ће бити у свом врту
Њихов одјек цилиндар и машна

А шешири и слобода смело
Кад озаре вековите звезде
Усмериће пажњу на победе

О ПЕСНИКУ

Драгош Павић рођен је у селу Катрга код Чачка. Завршио је Филолошки факултет, група Српско-хрватски језик и југословенску књижевност.

Издао је пет збирки песама и антологију поезије песника своје општине. Члан је Удружења књижевника Србије.

Живи у Великом Градишту.

Три песме – Живота Ђурић

ЈЕСЕН

Јутрос ме на стази златна јесен срела,
И видех у шуму немир зрења носи;
Венац боја свила око свога чела,
А у златној коси
Мирисаше цвеће и листови свели
И плодови зрели.

И златом плодова труд тежаку плаћа...
Шипковима рујним попрскала трње,
Гроздова црвених и слађих од саћа
Расула је зрње,
А семенке баца, весела и жива,
По браздама њива.

По воћњаку иде и на дебела пуза
И бере плодове што се ватром жаре;
По пољима љуља шуме кукуруза
И пуни амбаре
Плодовима златним и, сред котобања,
На евенци сања.

ИЗЛЕТ ДО ХОРИЗОНТА

Већ трећи дан пешачим
само према западу
вуче ме моћ даљине
која свакодневно вечера

уморно сунце.
Са ливадским скакавцима
поред пута, већ трећи дан
како трпим глад,
На оклопу корњаче седим,
скупљам снагу и ћутим,
јер су ми уста сува
у овом крају где су све реке
попили жедни путници као ја,
пре мене.

Трећи дан гледам у небо,
замишљам да пада киша,
па од кишних капи
да направим степенице
до аутобуса из облака.

Тамо је једина аутобуска
станица до хоризонта.
Без кише пут ће бити дуг.

ПОДЕЛА

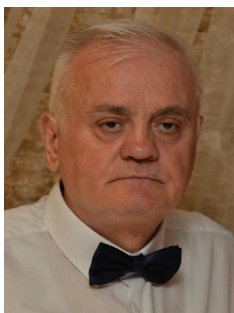
Две супротстављене слике
ко две љубоморне девојке
које се чупају за косу
које се гребу за очи
за страствену љубав
његовог рођења
његову реч

А та реч
са рађањем песме
дели свет
на робове и песнике.

Кога ће убити?
Чије кости ће самлети?
Да ли робу?
Или песнику?

О ПЕСНИКУ

Живота Ђурић је рођен 1950. године у Загорју општина Вучитрн. Основну школу завршио је у Орлану општина Подујево. По завршетку основне школе, маја 1966. године, долази у Београду где наставља школовање. Почео је као прозни писац и издавач. Објавио десет књига. Написао још пет књига које чекају да угледају светлост дана.

Живи и ствара у Београду.

Четири песме – Зоран Митић

НЕДУЖНО ПУТОВАЊЕ

Не пада ми на памет једна улица у Пироту
Не знам да ли сам у њој уопште рођен
Не знам да ли сам уопште рођен
Не знам да ли сам у њој
Не знам да ли сам

Обливен знојем у страху у једној улици у Пироту
Залутао не знајући за порекло где је излаз
Залутао не знајући
Залутао не знајући за порекло
Где је излаз

Када се само сетим једне улице у Пироту
Њених скривених јабука у дну дворишта
У дну дворишта сакривена јабука
У дну дворишта сакривена њена јабука
Не знам да ли сам
Залутао не знајући

Сетим се понекад понекад да ли сам у њој
Уопште рођен у дну дворишта
Знам али не могу рођен
Као такав
Где је излаз

ЕСНАФ ПОТКИВАЧА СТОКЕ

Никада нисам могао са ово мало памети
да схватим којом је врхунском техником
мој деда Светозар Митић, албатин (поткивач стоке)
у Тијабари у Пироту, преко пута споменика
обарао коње и волове стављајући им нове
златне потковице

Чланови еснафа имали су своје тајне обреде
тајне бајалице и магије, тајне речи и песмице
једва чујне за друге људе и кориснике
знане само коњима и воловима

Када је поткивао стоку деда је слао мене по воду
даје тестију шаље на Гушавицу (чесму подигао Турчин
Агуш)
под условом да не стављам шећер у воду
да не варкам да се вратим да не бих чуо
мајсторске тајне

Сакријем се једном и гледам
деда приђе једном коњу из касарне
то су били силни и најгори коњи за поткивање
шапну му нешта на уво
коњ леже и диже ноге као дете у игри

Деда Светозар поткова коња, волове и краве
а за опкладу и козу
и јаје
не остави никоме тајну еснафа поткивача стоке
ја немам сада шта да оставим сину и унуку
а стока ко стока

ИДЕМО ДИРЕКТНО НА КВАР

Не питај ме ништа
Не говори ми ништа
Јер све знам
Знам и шта мислиш унапред
Знам шта је твој проблем
Ја ћу га решити
Ја решавам проблеме
Ја сам решавалац
Само не говори
Идемо директно на квар

Не говори ми о музици
Шта ти знаш о музици
Да ти тата није био музичар
Ја знам музику
Ја сам измислио нотни систем
Ја сам систем
Ја ћу да те научим где се
Када
И шта свира
А ако зашкрипи
Идемо директно на квар

Не говори ми о политици
Само о политици ми не говори
Јер ти немаш појма о политици
Ја знам шта је политика
Ја све знам
Ја сам измислио политику
Буди миран
Шта треба мењати ја знам

Кога треба поставити и ставити
И оставити
Идемо директно на квар

Не говори ми о поезији
Каква поезија ко то слуша
Какви песници бедници
Све што су писали треба преправити
Ја знам како се то ради
Ја сам измислио
Донеси све књиге које имаш
Донеси светску библиотеку
Ја ћу то да поправим
Идемо директно на квар

Не говори ми о животу
Шта је живот
Ко ти га је дао и зашто
Не иде ти добро имаш квар
Ја знам како се живи
Дођи код мајстора
Извадићемо срце
Извадићемо органе
Променићемо крв
Променићемо свећице
Идемо директно на квар

ДУЖНО ПОШТОВАЊЕ

Када у грчу ока
Насталом због главе
Пожели да положи
Темеље у бусење траве

На узаврелу
Кухињу мисли
Не грање
Укажите му дужно поштовање
И похвалите му реч
Ако је пламсање

Када откажу гостопримство
Прозирне нежне секретарице
Са очима као котарице пуне маслина
А са уздахом
Док га мере по сену
Којим је обучен
Не осетивши певање
Укажите му дужно поштовање
Закажите му ноћ са пријатним сном
Ведро путовање

Када се отвори пред њим
Старачка пега
Уместо косе
Страх
Пред неминовном новином
Небоплава
Нестасала суза
Не плашите га
Иако је снажан
Спомените
То је сопствено величање
Укажите му дужно поштовање
Упутите га на нову стазу
На ново скретање

О ПЕСНИКУ

Зоран Драгослав Митић рођен 9. августа 1951. године у Пироту. Основну школу завршио у Пироту. Школовање наставио у војној ваздухопловној гимназији „Маршал Тито“ у Мостару. После напуштања ваздухопловне војне академије у Задру уписао Правни факултет у Нишу. Завршио је први степен правног факултета.

У другом разреду гимназије у Мостару постаје главни и одговорни уредника листа „Млада крила“, члан мостарског клуба младих песника „Радобоље“ а касније у академији у Задру уредник листа „Галеб“. На правном факултету у Нишу оснивач је и уредник листа „Правник“. Уредник је књижевне трибине Универзитетског књижевног друштва „Јутро“ у Нишу. Члан је редакције студентског листа „Монада“ у Нишу.

Песме је објављивао по разним часописима и учествовао на многим књижевним вечерима.

Објавио је три збирке песама „Ако је сунце љубав“ (2005) у издању „Бистрице“ из Новог Сада, „Иришки ноктурно“ (2018) и „Зашто да умрем стар“ (2019) у издању „Српске књиге М“ из Руме.

Живи у Иригу.

Пет песама – Милана Ступић

ДИСТИНКЦИЈЕ

Где ћеш ми за лепоту –
таквим те очима не гледам.

Забадаш очњак у биће
што тек се у загрљај
створило.

Помешали смо светове
у којим љубав не значи исто.

Брзо смо до смрти дотерали,
немушти од неподударних
страсти.

НЕДОРЕЧ

Свако је ћутећи
сковао своју лаж –
из нехата.

Смејући се
сасекô сопствену бол
и страх.

Кришом затворио врата
за којим навикнут сам
сања из нехата.

Свако је у тишини
на гласно своје не дам
росио оком извини.
Извини и знам.

АПРИЛ

Светлећи срп
у меку поноћ
урођен;
хладан и огољен
живом белином
од сунца
такнут предео.

Прерано скинута
кора са убоја,
под кожом
скривен кут
из кога бео пуп
мирише на све стране
никнуо из ината
из позлеђене ране.

НЕЖНОСТ

У бездан
сва ова пролазност
да се сруши,
да будем душа
у твојој души,
и кост
твог очњака,
и мост
кроз твоје сопство,
једино да су ми ропство
лептири у твојим
рукама.

ГОРДОСТ

На сузу наличиш –
прокапала ти душа.
Ко свемир звучиш –
можеш ли да докучиш
Почело?

Шта ли те попело
тако високо
да се суновратиш
себи у смрт?

Што носиш раздрт
тај осмех
кô стари оковратник,
испошћен већ,
а отмен?

Коме си омен:
исон и суза?
Коме си омен:
злотвор и муза?
Опор и поштен –
неосвећен,
а обећао опрост.

Чим те разосећао
тај или та,
чије си руке
пустио под ребра
себи?

За кол'ко сребра
паде, анђеле,
што су ти
вилинске руке
такнуле сломљена ребра?

За кол'ко сребра
на сузу наличиш,
кô свемир звучиш?
Можеш ли да докучиш
шта те је потргало?

О ПЕСНИКИЊИ

Милана Ступић рођена је 1983. године у Прибоју на Лиму. Дипломирала на Одсеку за српски језик и књижевност на Универзитету у Источном Сарајеву. Живи и ради у Штрпцима (Рудо, РС, БиХ). До сада објавила две збирке поезије „Песме“ (2015) и „Дроздање“ (2019).

Шест песама – Валентина Милачић

ЛАВАНДА

Лавандом претачемо
звјезде,
збуњујемо ноћ.

Не помиче се луна.

Ужарена лаванда,
наш је загрљај.

ЛАБУДОВИ

Лабудови на језеру
дарежљивим очима
привлаче воду,

кљуновима
обликују срце,
самосвојни и слични
крхки и јаки,

у одласку
у повратку
у једној капи
језерске воде.

ФАТАМОРГАНА

Осека ноћи,
освит наранџаст
умрежен
златним
праменовима
сна.

Пасиониран дах.

Фатаморгана.
Ти и ја.

ОКНО

Отворен прозор,
ноћ пребуре
сламкасте звијезде,

сванућем се
слијевају у саће,
у окно,

заживи мелодија,
чиста
неуморна поезија.

ОПРЕМА ЗА ПУТОВАЊЕ

У торби носим јабуку,
књигу и мрвицу хљеба.

Јабука ми треба
да је дам црву.

Књигу ћу оставити
у некој шуми.

Мрвицом хљеба
нахранити рибу.

САН БЕЗ РИМЕ

На невиђено
укрштам виђено,

са виђеним
укрштам невиђено,

калем жудње
узорак тишине,

просвјећујем предах,
сан без риме.

О ПЕСНИКИЊИ

Валентина Милачић је рођена 22.марта 1966. године у Равном Селу у Републици Србији. По образовању је дипломирани васпитач предшколске деце. Објавила је збирке поезије: *Име тишине*, *Вијенац несанице*, *Близнакиња грома* и *Ками до камена*. Објавила је и стручну књигу *Компетенције васпитача у игро-ликом процесу сажимања теорије и праксе*. Добитница је награде *Стражилово*.

Номинована за награду Бранко Марчета. У припреми је њена нова књига поезије. Њене песме су заступљене у књижевним часописима, зборницима и антологијама. Песме су јој превеђене на македонски, енглески и мађарски језик.

Живи у Бањалуци.

Осврт – Дајана Лазаревић

САВЕТИ ОЦА ПУНОГ ЛЈУБАВИ

(изабране поуке Светог Владике Николаја на руском језику)

Советы любящего отца: Избранные поучения святителя Николая Сербского (Велимировича) / пер. с серб. проф. И.А. Чароты. – Полоцк: Спасо-Евфросиниевский ставропигиальный женский монастырь в г. Полоцке, 2020. – 88 с.: ил. - ISBN 978-985-6945-42-0

Бог није створио људе за погибију, него за спасење. Има ли баштована који, сејући поврће, жели да му се поврће сасуши и пропадне? Једину жељу Бог има: да се сви људи покају и од зла поврате.

Свети Владика Николај (Велимировић)
(1881-1956)

Када први пут узмемо неку књигу у руке, још не знајући њену садржину, свесно или несвесно ми се упознајемо са „теле-сним“ делом књиге – њеним форматом, тежином, бројем листова. Понекад нас књига привуче својом једноставношћу, понекад украсима на корицама, илустрацијама, привлачним насловом, познатим именом писца или издавача. Понекад је довољно само да отворимо књигу, прочитамо неколико речи са било које странице и – љубав је рођена!

Не постоји човек у Србији који није чуо за Светог Владика Николаја (Велимировића) – поред његовог помињања у цркви, на окупљањима после службе, али и на бројним књижевним сусретима, многе улице у разним градовима Србије носе име Владике, многе књижаре се хвале издањима управо

његових дела, основна школа у Шапцу носи име „Николај Велимировић“, а позната су и ходочашћа у Манастир Лелић, који чува мошти Владике и његова је задужбина. Многи у својој кући држе икону Светог Николаја Жичког, а под том синтагмом је Владика познат од 2003. године, када га је Српска Православна Црква канонизовала као свеца.

Осим у Србији, чини се да је Владика Николај веома добро познат и у Белорусији, и то највише захваљујући једном човеку – не свештенику, већ, како је популарно рећи данас: „човеку из народа“ – проф. др Ивану Чароти, академику, познатом слависти и србисти. Проф. Чарота је много задужио српски народ и културу, будући да је око четири и по деценије свог живота уложио у борбу за српску реч у братској Белорусији. Данас, када већина људи јури за неком имагинарном славом или новцем, газећи безобзирно преко других, Србији се посрећило да има оваквог заступника на својој страни, као што је проф. Чарота, и као таквом, морамо му се дивити и поштовати његов несебични лик и дело.

У последњих неколико година проф. И. Чарота је превео на руски језик задивљујући број књига Св. Владике Николаја, а које су изашле у издању „Дмитрија Харченка“ у Минску: „Мисли о добру и злу“, „Молитве на језеру“, „Чудеса Божја“, „Поуке за сваки дан у години“, „Духовне поуке“, „Мисионарска писма“ и „Шта да радимо, да би боље живели“. Ту се овај низ не завршава, јер ове године је светлост дана угледала још једна књига „Савети оца пуног љубави – изабране поуке светитеља Николаја Српског (Велимировића)“, у издању Спасо-Јефросинијевског ставропегејског женског манастира у граду Полоцку (Белорусија).

На почетку ове препоруке поменули смо како читалац бира књигу, а одговорно можемо да тврдимо, да ова књига има невероватну моћ да привуче сваког богољубног и истинољубног читаоца. Књига је посвећена 85. годишњици рођења

Високопреосвештеног Филарета, Почасног Патријаршког Егзарха целе Белорусије, обogaћена иконама и историјским фотографијама Владике Николаја, и, оно најважније – ризница је најдубљих и најлепших мисли Владике.

Познато је да је Владика Николај писао једноставним стилем, разумљивим сваком човеку, био он свештено лице, човек од науке или ратар. Тим лаким, а довитљивим, народним језиком, Владика је објашњавао дубоки смисао Вере, однос Бога и људи, давао савете за здрав живот у складу са начелима Вере, молитве, одговарао на најкомплекснија философска питања. Током читања његових поука, не можемо да останемо равнодушни и не можемо да се не замислимо о начину на који водимо живот, свакодневним мислима које нам дају снагу или нас трују, нашем правилном или неправилном односу према молитви и Богу. У томе је највећа снага ових мисли – наводи и нас да мислимо!

А савршене поуке Светог Владике на савршени руски језик превео је проф. Иван Чарота, представљајући још један српски бисер непроцењиве вредности православној и рускогворној браћи. Не сумњамо у будући успех ове књиге и њено освајање читалачких срца, а са таквим упосленим тимом и поукама, позитивних реакција мора бити у изобиљу.

Српска култура и народ су, свакако, захвални на овој пажњи и не заборавимо речи Владике Николаја да је „образован – онај ко има образа.“

Прва шанса – Сара Стрижак**ТРИПТИХОН****1**

Спиј –
ноћас су тешки зидови пали на нас

Некуд злехуде крошње оштро се вију,
сва одоше зеленила ка распећу,
кад све птице своја крила свију –
запеваћу.

2

Усни –
раном зором мраз се повија на груди

Одавно не знам куд су пошли људи
и куд птице лећу, да л' према вароши
или, пак, дрвећу,
а кад једна од њих пој свој посвети пролећу –
заплакаћу.

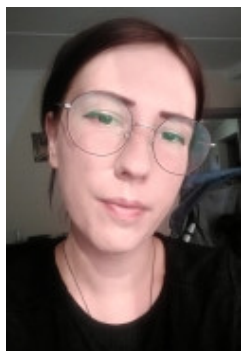
3

Санак –
јутрос су се одселиле птице у небо

и ниједна не силази,
ниједна да дође, ниједна не прилази,
а кад последња она, птица дивна рашири крила ка цвећу –
умрећу.

О ПЕСНИКИЊИ

Сара Стрижак рођена је 15. јула 1998. године у Руми. Завршила је гимназију *Стеван Пузић* у Руми, а тренутно похађа Филозофски факултет у Новом Саду, одсек филозофија.

Писањем се бави од своје четрнаесте године, дакле осам година активно. Још увек нигде није објављивала своје песме, али има у плану да објави збирку крајем 2020. године.

Живи у Руми.

Поезија наших дана

АМЕР СОФТИЋ

(1973)

ЗА ЈЕЗИКОМ РИЈЕЧИ

Случајно прозборих
Ненамјерне ријечи
Трбухом да зборим
Бар би размислио

Ко витешка стријела
Одапета оде
Са језика ријеч
Тад повратка нема

Не мораш се бојат
Заборави брзо

Узалуд те море
Проспаване ноћи
Идеала стазом крочи
Мумлајући нешто срочи
Јер лијен језик
Сумња мори

Лијепо ли је размислит о себи
Хвалит своје истрошене руке
Маштат да је ипак
Како треба било

MEMENTO MORI

Припрема, позор, сад
Разли се плач до пуцања
Блажене муке
Какав знак ми дајеш
У тој соби бијелих
Окованих зидова мрских

Шта значи та шарена
Прегача и капица на глави
Са косом или без косе
Да ли неки љепши дочек
Свакако од сјећања ништа

Дај ми до године неке
Па ради шта хоћеш
Исклеши ми личност
Уз образ посади

Тај јаблан не повиј
Већ извали
Не видиш, али одоше
Епизода свака
Од репризе живи
Ни вјера, ни невјера
Ни све, ни ништа
Прво је од соја или несоја

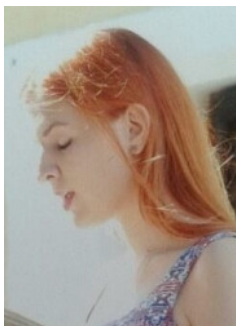
Шта да припремиш
Да понесеш
Не треба ти
Пребираш је ли свјесно
Или несвјесно било
Можда ме баш пита
Лекцију што знам

Досјети се неко
Утрнулих слика
Ил си спавао или лажно будан био
На вријеме су се могле
Отворити очи

Успјели су на трен
Одгодити тугу
Преварити вријеме
Стопирати вјечност
Сад, позор, припрема
Остала је истина

ТАМАРА СЕНИЋ
(1996)

БАЦАМ КЉУЧЕВЕ

Нисам нашла мапу,
али сам нашла скривено благо!
Срце је наслутило
да се крије ту,
у твојим очима,
па се послије тог једног погледа
(тако дијелим вријеме)
није дало
нигдје
и никоме.
Лутало је,
све док ниси и њега
у ковчег свој
удомио.

Имаш ме
онолико колико сам те
открила.

ПЛЕС МРТВИХ

По празнини, и по мраку
сама сам ходала.
У поноћ,
када свака бајка престаје...
И дрхтала.
И треперила.
И плесала.
А пси су режали.

Рекли би да ме се не плаше,
јер... На зубима мојим
нема крви,
само трагови раскомаданих ријечи,
а ријечи им не могу ништа.

Пред јутро дођоше
вукови
да ме заштите
и науче.

И они су рекли
да је боље да не покушавам
да пријетим
и вриштим,
а затим би ме погледали у очи
и ућутали...

Баш као да у њима сам убила...
Као да ту су искрварили
толики
које сам тако живо
и дивље вољела.

МОМИР МИОДРАГ
(1960)

ЛЕПША ОД ПРОЛЕЋА

Замишљај те нагу на пропланку
росна трава кваси твоја бедра,
а уснице кô јагоде зреле
моја чежња надима ти недра.

Лепша си ми од раног пролећа
твоје руке кô брезове гране,
поветарац милује ти косе
а пупољци као трешње ране.

Мути ми се у глави од миља
нит тренутка да улепша стих,
бог ти даде анђеоска крила
лепша си ми од богиња свих.

И мајска ти ружа позавиди
ил' кад ластва са југа долеће,
шта је лепше од твојих очију
кроз име ти пропева пролеће.

У ЖЕЉИ ЖЕЉА

И вишња и трешња у зеленом зрну,
и јечам и овас у пуноме класу,
јуни на вратима, а мај на измаку –
и суза из ока и јецај у гласу.

Просушена кожа и боре на челу
и теме без косе оседела брада,
месечина сјајна, зора на помолу,
мисли ко̂ туч тешке, а у срцу нада.

Још је једна жеља дочекала јутро,
само да разазнам по маломе мозгу,
отковати косу за прве откосе –
с некошене траве отресати росу.

Дочекати дана да заруди трешња,
запливати морем на пучину плаву
и нек тихо, само тихо цвили виолина,
а ти мирно спавај док ти љубим главу.

и песма славуја и те твоје косе,
и вагони пуни и још много свашта,
скромност је врлина, неко каже мана
у жељи је жеља: да ме љуља машта.

НАТАША ЖУРИЋ
(1967)

УЛИЦА ЛИПОВОГ ХЛАДА

Тог лета су кружили авиони,
неки кажу попут птица,
а ти,
ох,
Арно Маскви,
ти си кружио око мог лица,
тим урокљивим погледом,
препуним,
руских зима.

Стапао си слово по слово,
као мадам за клавиром,
у клубу мушких повика,
женских подвезица,
на *p* си мало застајкивао,
повукавши дим из томпус Есплендидо,
помислих да си из Кубе стигао,
па се сад скриваш иза имена чудна,

или *си*,
ох *не*,

какве ми мисли попут птица круже,
док ми поглед на раменима ти сада,
мирис томпуса у слепоочнице пара,
а нешто ме у грлу стегло,
та твоја рамена и урокљив поглед,
јадна сам ти булка,
тако узалудна,
око врата ти падох.

Чују се узвици,
неки протести на улици,
твоје руке ме стискају благо,
Пусти их да кличу, ваљда су у кризи,
ах, то твоје *р*,
тако ми низ леђа клизну,
небо се у олују стисну,
авиони несташе без трага.

Почех да трабуњам на твојем рамену,
ваздух ми нестaje,
твоја усна крај мог уха ме тако штипну,
заборавих манифест,
несташе десет заповиједи,
да ли те пољубих,
или крикнух,
то се и сад чудим,
бјех тако млада насред твојих груди.
Питах те за име и презиме,
мало смијешно,
мало лудо,
чух само да си из Беча стигао јуче,

да си роман исписао у путу,
улица се крила испод липова хлада,
помислих на Ану,
на Лару,
задрхтах попут измаглице,
румен ме обли,
замириса дуња,
откуд јесен,
зар није љето сада?

Бедра ми дрхте,
једва стојим,
заталасала житна поља,
видјех сунце,
низ дигнуто класје за њим падох,
престах да чаврљам,
да те за име питам,
да ти све жене свијета љубоморно из ока читам.

Тако си красна,
у паузи твог *р* усне ти дадох.

Тог љета су кружили авиони,
неки кажу попут птица,
а ти,
ох,
Арно Маскви,
ти си хватао срне на мојим стегнима,
љубио дојке,
уснама пупољке на њима пио,
тим урокљивим погледом,
препуним руских зима.
И сад се питам,
док трешња крошњу од вјетра скрива,

да ли си,
ох,
Арно Маскви,
да ли си ме волио тада,
док су у мени беарала сва моја прољећа,
уз стихове Јесењина,
уз улице испод липова хлада,
да ли си ме љубио,
ах,
Арно Маскви,
жаром вјечних љубавника.

И не знам гдје си сада,
да ли роман пишеш у возу,-
да ли је код тебе зима или љето младо,
можда љубиш нечије усне,
говориш јој да је красна,
док у паузи тог твог р,
крадеш јој дуњу,
отимаш разњихани севдах из гласа.

Тог љета су кружили авиони,
неки кажу попут птица,
а ти,
ох,
Арно Маскви,
ти си кружио око мог лица,
тим урокљивим погледом,
Препуним,
руских зима,
нестајући без трага.

ИВАН ГАЋИНА
(1981)

НОСТАЛГИЈА ДУШЕ

У васмирском сјају душа левитира
и бриди кроз вртлог непознате силе
док сакупља чари безбојних лептира
без сувишног злата, бисерја и свиле.

Расплинуте слике у сновиљу језде
гдје спајају извор тајних супернова
да клонуло срце утјеше звијезде
док тишином врве милијарде снова.

Сунце трансформира разиграна рима
кроз коцке и ваљке у рањено море
док казаљке скреће ружичаста зима
у љубични освит безвремене зоре.

Паукова мрежа кроз таму се плете
гдје стазом романсе потајице скитам,
док животне тајне снохватица мете
о судбини душе кроз делириј питам.

У комори туге лежи сломљен компас
и издубљен дурбин од кристала леда
да галаксијска срж у неповратни час
преко пипка језног пролазнике гледа.

Пошасти из тмине сливене у сјене
закриљују маглом распршени пламен
док у вирју срца двери безвремене
претварају раскош у судбински знамен.

Чекају у тами милијарде снова,
сузе од горчине у напуклој чаши
да се љубав скраси као супернова
када сновиђења кроз бескрај надмаши.

НА ВРЕТЕНУ ТАЈНИ

Крај старога стабла у дубоком хладу
Господ ствара дјела од тананих нити.
Очинском добротоу распирује наду,
љубавним ће жаром прах у живот слити.

Мрвице прашине склапа у цјелину,
над свјетлошћу зоре простире љепоту,
у звјездарју купа сањиву долину,
ширећи по зраку козмичку дивоту.

У руднике сунца посла помоћнике
по вретено тајни што раздваја гору,
њихалом судбине ствара нове слике,
наста бујни живот у Црвеном мору.

Према своме лику створи прве људе,
подари им добра еденскога краја,
у утроби змије Луци скривен буде,
лаковјерне прогна из земаљског раја.

Адамовом роду Отац посла Сина
да му шири љубав, штити га од зала,
нахранивши народ од круха и вина,
потекла је суза преко светог грала.

Синово распеће на брду Голготи
пресвета је жртва од љубави праве,
кроз поруке мира усну у чистоти,
вративши се Оцу пун небеске славе.

Крај старога дебла у дубоком хладу
Тројство на вретену преде нове нити.
Божанском добротоу распирује наду,
пречисту ће љубав у будућност слити.

У ВИХОРЈУ СНОВА

Под шапатам вјетра у чаробној ноћи
на уснулој сфери гдје се живот рађа,
надољубно чекаш кад ћу сводом проћи
да нас живом ватром љубав препорађа.

У трагу чистоте козмополис гори,
кроз бесани пролаз свјетловоди маме,
богиња љепоте пјесмослове твори
док заблудом воде лабиринти таме.

Саплеле су мисли сазвијежђа чарна
гдје лептири рајски пониру у росу,
на крилима маште поново си стварна,
кроз ауру благу љубим бујну косу.

Прескачемо скупа ограде од туге
пијући наискап наднаравну течност,
док битак кроз освит осликава дуге
у вихорју снова достижемо вјечност.

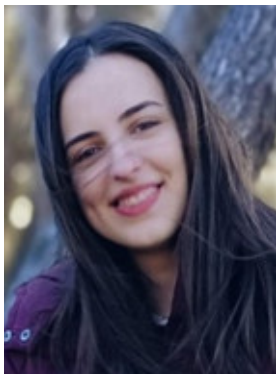
Када поглед тоне у зјеници ока
за варницом наде животних сазнања,
занесена срца кроз плам животока
увиру у врела мистичних свезнања.

Жеље бриде небом кроз астралну јаву
док се усне жаром у сванућу сладе,
козмовидне риме њедре стихославу
окруњену сјајком звјездане плејаде.

Кад се душа вине изнад тешких мука
видају се ране у звјездарју бола,
небословну мудрост води света рука
благујући објед са земљаног стола.

ЈОВАНА СТЕВОВИЋ
(2001)

ОПЕТ

Опет исте приче,
стари ожиљци а другачији откуцаји.

Опет се порежем на листове хартије искриване
у бесаним ноћима.

Опет се губим у валовима очију твојих
и ситно бројим
све дјелиће слагалице.

Опет ме нема мјесецима,
осјећам се попут сувишног човјека док турама
завоја крпим све празнине.

Опет ме прошлости траг зове себи,
као да је танка баријера што нас дијели на пола.

Опет бјежим
и опет сам само отуђена.

Опет се скривам у подножју планина
пркосећи сјеверима.

Опет ме прате сјене будућности,
читају ми записе и играју
мени непознате пантомиме.

Опет се сливају капи низ образе,
осјећам немоћ и губим све што вриједи.

Опет немам медаљон да га свијем око срца,
па са чежњом и сјетом наставим правим путем.

Опет сам само марионета
у рукама разних дрзника што зуба немају
а кидају тијело на све стране.

И опет
по зна који пут бивам сама,
препуштена магловитој судбини,
вртлогу нада што у круговима бљеште.

И опет те нема и неће те бити,
опраштам ти и у реду је јер,
нека срећнија ја
неће бити тотално осакаћена за самољубље.

НИКОЛА ЂУРЂЕВАЦ
(1990)

ПОСЛЕ ЉУБАВИ

Када сам те срео последњи пут,
увидех да више ниси иста,
али си, ипак, дрхтала кô прут,
и ја сам дрхтао попут листа.

Личило је да се усна спрема
за речи, уз осмех лоше скривен,
ал' си, ипак, ћутала кô нема,
и ја сам ћутао кô заливен.

После љубави свашта прогуташ,
и понос и страх, губећи ритам,
сад остаје ти само да луташ,
а мени да наставим да скитам.

ПОТРАЖИ МЕ

Новчић бачен увис исход одлучиће,
у мраку срца таворе
Прометеји.
Човек на свом примеру довека учиће.
Њишу чемпрес и јаворе
јубилеји.

На хладном јастуку исправи наборе.
Потражи ме...

Наше сенке на сунцу нису порасле.
Маске падају ничице,
лаж и име.
Деца почињу да личе на одрасле
док размењују сличице.
Потражи ме.

Потражи ме...

С бескрајем у тачку, из тачке у бескрај.
Ехо. Симетрија тела.
Из грла крик.
На кожи облак и јесен. Задњи плес. Крај.
Прошлост у соби хотела.
У магли лик.

Обој предвечерја што су избледела.
Потражи ме...

Мрља на хоризонту као модрица,
труљење лишћа доноси

дражи риме.
Странице су се истргле из корица,
у трави коради боси.
Потражи ме.

Потражи ме...

НЕЧИСТА КРВ

Страсти се као дивљи коњи не дају
припитомити и
укротити,
све се, што пробаш потиснути, на крају
против тебе може
уротити.

Узалуд је око чежње дизати град
и срце држати
испод кључа,
јер насупрот свакоме разуму кад-тад
у нама нечиста
крв прокључа.

ЈЕЛЕНА ЉУБЕНОВИЋ

(1995)

АКУСТИКА

Понекад ме Диван
себи кроз сан узме

и када пробудим се
као да сам наједном
напустила све песме

понекад пловим – пловим
не знајући да више немам ум
и да се молитва до бескраја
у срце спустила

понекад сам загрљена
и од тог загрљаја
бесмртност ме буди

ох како су дани
испуњени ехом твојим

када сам на својој кожи
спалила свој грех
не би ли се ширио

не би ли се никада проширио

ОТЕЛОВЉЕН СУНЦОКРЕТ

Светлоплаве перлице
нанизане око
физичког тела живота
У соби су моје мајке
док сунцокрети
које она воли
на пољима бесконачности
плешу, примају и шаљу
у светове твоје
или светове чежње
све мајке
у белим одорама
светлих узвишености

Моја је колевка
сада твоја
и твоја је моја
јер једно смо

Ти си сунцокрет
свака мајко

ЗЕНИЦЕ ТАТИНЕ МОЈЕ СУ

Нека моје лице
буде све оно
што записујем данас
говорећи
захваљујући
певајући
бити

И ово лице
нека буде лепо
ако на њега
могу да слете
одважне туге и
тако постојане среће

И нека лице моје
изражава све то
па када ме сретнеш
или се радуј
или немој

Данас нисам
ништа друго
већ лице
које посматраш

Ако се питаш
ко сам
моје име
не мораш да знаш
ни моју душу да

изучаваш
преиспитујеш
истражујеш

Само погледај
лице моје
и у дубинама
мојих зеница
пронађи све(т)

То су очи моје
то су татине очи
и у тој дубини
представљена сам ја

СВЕТОЛИК СТАНКОВИЋ*(1945)***НАСТАЈАЊЕ ПЕСМЕ**

Дуги редови јабланова.
Јесен и блато, блато.
Колоне, далеке и дуге.
Покидане крпе магле,
Плачу на јесењој студени.
Полудела игра билијара,
У кафани погашених лампи.
Колоне, колоне невиних грешника.
Мокре набубреле шуме,
Натопљене кишом и тугом.
Воденице певају незрелом мливу,
Осмехнутим лицима бојовника.

Поткамиен кришом љуби,
Стидљиви вечерњи сутон.

У рову, Црњански пева *Серенату*.

СЛУТЊА

Завичај
И ветар
Нежан
Омамљујући
Извија дивне
Прелудијуме
На гранама
Бреза и борова
Ветар
И завичај
Твој глас
Твој лик
И твој стих

Хуји ветре
Милуј брезе
И борове
Пловите
Далеки
Бели облаци
И ја ћу са вама
Но, слутим
Одавно
Одавно, све је прошло

СУДИЈА

Сатане задовољно
Трљају руке
Ставиле су свет
Под шапетине своје
Задали му небројене муке

Силни су, бахати и моћни
Убијају нас немилице
Сатиру душу, пију нам крв
К'о вампири ноћни

Попут штакора грозних
Скривају се дубоко
Испод земље
Окружени свитом
Са много зебње
И надом
Да ће се сакрити
Од сагрешенија својих

Не виде невидници
Да им над главом
Свевишњи Судија стоји
Како нама, тако њима
Кончину, свима броји

МАРИЈАНА КЕРЛЕТА
(1978)

МОТА МИ СЕ ДАНИМА

Мота ми се данима око ушију и левог ока,
Као маче око зглоба,
Мота ми се и замотава.
Песма. Реч. Боја у мирису око кажипрста.
Шта си рекао?
Шта си мислио? Шта те осећај тера а, шта те не тера да
претераш.

Упливала ми је ролница стихова и сад их тумачим.
Као хедониста у Арманијевом хотелу.
За доручком.

Кад први додири свиле, са образа и голе бутине,
умивени дотакну непца.

Е тако ми се јавиш.
Када сви ћуте. И мисле на Монику. Белучи.
Ја се не бојим.

Ти учи.

Не бојим се празног купатила.
Са подом без мермера.
Запели ми нокти, за бетон где остају ти осмеси.

И не цитирам Миљковића.
Налазим своје речи.
Налазим истину без или поред вина.
Налазим пољску траву поред небодера.
И праменове твоје косе.
Почупане јер се бојиш.

Страшно је пипнути лед,
Залеђеног Бајкала.

Страшно је кад ледиш себе,
Иза врелог огледала.

А ја се и даље не бојим.
Поред милион људи.
Сакривених у своје лажи.
Звезде ти бројим.
Сунце ти бојим.
Уз возове стојим.
На ињу постојим.

Не чекам пролеће, Не носим шешир.
Цртам беле гуске.
Намигујем ти даљином.
Длан те линијама пише.
Тек у песму не знам да те ставим,
Како на јави ми стојиш.

Ја се не бојим, да л' ти се бојиш?
Са осмехом мирна ти стојим
Ни не знаш да постојиш.

НА БЕЛИМ ВРАТИМА

На белим вратима, виси златан кључ.
Ти би да су сива.
Да ми тим страховима што те једу,
Пустиш своје угушене снове,
Попадале у море уснулих надања.
Што убијају твоју веру.

Не нисам ја пала једном.
Падам и дижем се.
Бојим косу и смејем се.
Нема ме на једрима бродова
на мртвом океану.

Ја сам прва, ту где пршти крв.
Ја сам прва, ту где је сањар запео за своје корење,
И пронашао крила.

Ја ћу те пустити у моје собе где ти видиш зидове,
а ја таблу да ослоним руке, док сањају слободу.

15. април 2018.

ИРЕНА БОДИЋ
(1959)

ИЗВОР

Утиснућу те
као жиг тамо
где у вејавици
сузи самоћа,
на невиђено
испити попут
шоље топлог млека
пред спавање.
На свиленом облаку
сневаћу платонски
врат лабуда из чијег
грла згрушаће се
модри алт у шумећу
шкољку на мојим
грудима.

Љубићемо се,
верношћу слепих у мраку
нама бели локвањи у
устима цветају. Мали
анђели китиће нашу нагост
црвеним маковима
великим ко химна.

Шапнућу ти тада:
Амајлијо!

Ахматова сам себи самој
ободрена да покушам немогуће,
да се преко зеница њених стопим
са бисерјем стварања у време макова.

Шапнућу ти оно што никада рекла не бих,
да волим као што је волела она.

ЋУД

Модри се небо
Месечина капље
Густа
Ноћ се спушта
Тиха, пуста
Искре небеске
Злате се у тмини

Срмом ткају вео планини

Крикну птица белоглава, прелете
Чека жртве, с месечином се стопи
Тишину попи
И опи
Све стазе скривене
И мене, и мене.

НА ДЛАНУ

Ноћас
Песму птица и жаба
Из крешенда отимам
И жваћем пупољке шипка
Храпаво дебло грлим
Голим загрљајем
Талог блатњави
Из себе да отарем
Талог стида
Болним зглобовима
У ребра мувам
Нудећи љубав
На длану
Бели грозд
Још од сунца озарен
Свако пуце јесте мало сунце
И распуклу дињу
Боје мяса
И босиљка струк
И као онај сликар чудни

Нудим крпицу коже своје.
А био је душу запосео
Преплашене песме
Згажени звук
Крај руба сам легла
Дрхтава од стида
Од слика
Одбегла криком
Жена песник
Коначног облика

Књижевна студија – Милан Тасић Д.

УЗ ЕТИЧКИ РЕЉЕФ (ЕПСКИХ) ПЕСАМА КОСОВСКОГ ЦИКЛУСА

Резиме. Одговарајући (првенствено) на питање: у чему је етичко-антрополошка „архитектоника“ великих епова прошлости и како се може извести она – наших јуначких песама, налазимо да је реч овде о једној (мање-више) пирамидалној шеми, обележеној:

1. највишом (божанском) инстанцом која уређује све ствари и односе;
2. сплетом моралних дужности које су као готово урођене и „утиснуте“ у појединачне свести и
3. биолошким, духовним, материјалним вредностима којима теже љуска бића (здравље, плодност, срећа, лепота, ...).

Кључне речи: *еп, етички, антрополошко-етичке премисе, пирамидалан низ вредности.*

У односу на (епске¹) песме Косовског циклуса – и не само њих – забавимо се унеколико оним што постулира свака етичко-антрополошка знатижеља у науци философије, попут: које (најдаље) претпоставке, иначе, „ослобађају“ обрасце устаљеног одношења јединке у заједници људи и у том кључу: у чему је „архитектоника“ великих епова прошлости и како се може извести она – наших јуначких песама.

¹ У другим радовима у оквиру пројекта сагледаћемо у истом („етичком“) светлу лирске, обредне, обичајне песме, ... као и друге књижевне творевине са овог тла.

**О два исходишта морала: безинтересно
посматрање
(созерцање); записи мудраца**

Некако (већ) у самом чулно-разумском склопу човековог бића зачиње се порив безинтересног промишљања (контемплације, созерцања) свега што је око нас и у нама самима, нешто што, иначе, (не престају да) преносе до данас грчке речи са кореном тхеο: *тхеаομαи* (гледам), *тхеα* (гледање), *тхеορια* (теорија, учење) итд. Обележиће ове речи мисију још зачетника хеленске западне мисли, уопште – од Питагоре који је тиранину града Флијунта говорио да је на вашару његово да посматра (*тхеореο*) и буде тако најбољи, а не и да се такмичи сл, или пак персијског цара Креза који је мудрацу Соломону био казао: „Обишао си многе земље философирајући и то све због посматрања (теорије)“

Већ се у два ова навода слуте извесне етичке „примисли“ – уз опште философске као неизбежне, јер није другачије ни у случају морала – обликује и он једно велико подручје протегнуто над оним што суштински одређује (свако) људско биће, али и, оно, појединачно, као и биће другог човека ... и односа који се (нужно) зачињу међу њима. Питагорин човек, дакле, верује да му је суштина (изворно) задана од почетка, а да је његово да (тек) „пребирајући“ по њој, угледа на крају неке исконске и достоверне (мудрачеве) записе на дну, за којим трага. Јер вашарско шаренило је она повољна околност која нуди разноликост испољења многих животних облика „на делу“, да се у промишљању зачну апстрактни облици синтезе.

Још је и словесни човек срећно ступивши на овај (најдаљи) пут ваљано одабрао назив за свој интерес: мудрољубље, философија, наменивши речи „мудрост“ да буде остварена у сажетим, гномичним изразима. Тако је мисија хеленске (грчке) философије из шестог/седмог века старе ере отпочела

са седморицом мудраца, пре но што је довољно рано у историји западног мишљења задобила (онолику) разуђеност која се није умањила до данас. Имамо једнако и да се тај шкрт мудрачев исказ, као не друго до пропламсај интуиције ума пред искуственим и др. датима свести, изнова свраћао на себе несустали интерес људских бића током миленијума до данас.

Питак је, рецимо, био један од седморице хеленских мудраца који је оставио за собом основну изреку: „Упознај прави час (*каирос*)“, а њен мисаони сјај (набој) није утихнуо, јер оно на шта (међу другим) упућује - а то је да светом влада уређена нужност – није се никад порицало, већ само потврђивало. Не једино гноме које долазе од мудраца, већ слично казују одувек и песници, философи, проповедници и маги ... да би, најчешће, сами *етички* „завети“ (заповести), управо, односили превласт у њима. Да бисмо унеколико то и усталили у свести, евоцирајмо у духу неколике латинске сентенце:

1) *Ab uno disce omnes* (По једноме упознај све) - из саме близине потврђује оно што смо казали раније о „Питагорином човеку“: да сви људи света деле исту (чулно-разумску) суштину и ствар је (тек) „свеопштег договора“ да се из ње излуче и уреде сувисли обрасци заувек одношења људских бића на линији хуманости.²

2) *Homo homini aut Deus aut lupus* (Човек је човеку или Бог или вук). Тачније, Плаут (*Мегарани*, 495) је казао: *Lupus est homo homini* (Човек је човеку вук), а Кекилије Статије (*несачувано*): *Homo homini Deus est si suum officium sciāt* (Човек је човеку вук ако своје дужности сазна), па овде нема сумње да је довољно рано (иначе) цивилизовани човек спознао своју опречну природу.

3) *Sustine et apstine* (Издржи и уздржи се), слогани су

2 Додуше, реч је о екстраполацији стиха: *Crimen ab uno disce omnes* (Вергилије, Ајнеида II, 65).

стоичара Епиктета, од којих се први односи на непомућеност душе (у свим приликама), а друга на чулну аскезу на путу до (личне) слободе.

Три су ово (тек) момента—примера из непрегледног мноштва и усмених, и писмених предања која допиру до нас, од ишчезлих, или цватућих цивилизација и култура, а које су налазиле начина да најдубље истине о свету језгровито изразе.

Случај је то и са „великим религијама“ света: будизмом, јудаизмом, исламом... јер је прва упознала четири своје племените истине основане на патњи, жудњи (*самсари*), уклањању патње и осмочланом путу отклањања жудње, док је и са исламом ствар таква да га је могуће свести на „само“ пет „стубова“.³ Итд.

О еповима; о (великим) еповима прошлости

Једнако као и у случају великих епова који бележе своја миленијумска трајања током много цивилизација и култура, јер би заједнице људи, довољно дуго пролазећи стадијуме мита, бајки, предања, приспевале до сажетих израза о свету и животу и „ослобађале“ их потом у њиховом облику, да као предања послуже поколењима која ће доћи. Једну нарацију која би да се изнова „продужи“ над тематским обиљем и стилском разноврсношћу, разуђеношћу облика... или крајње особене и једне на друге несводљиве догађаје видимо ми, по правилу, на почетку и митских повести, и историјских епопеја, и оног народног, али и уметничког израза кроз епохе. А оно што се као „исто“ издваја при свему томе такође, по правилу, виша је једна сила, или божанска промисао која обликује ток радње, као и догађаје саме, од почетка до краја, потом личности које су

³ То су: вероисповест (*шахада*), молитва (*салаат*), пост (*саум*), ходочашће (*хаџи*) и милостиња (*закат*) итд.

својим подвизима задобиле ореол „легенди“, да ова буде проношена поколењима „без краја“, а најчешће кроз гигантске оружане сукобе народа. Ти јунаци, иначе, у сталном дослуху са моралним заветом, све што изводе чине да би се он испунио, проговарају патетичне и узвишене речи свемоћној инстанци – заштитници... не би ли и онда када се не победа, већ пораз „укаже“ на крају пута, она таблица моралних вредности „искована“ на почетку остала да сја пуним сјајем – занавек. Неколики епови су иако остварени на одређеном говору, надишли оквири тла на ком су настали, и задобили универзалне прерогативе, који су се „протегли“ до свих народа и култура.

А онда, ако се пред свеколиком разноврсношћу (мотива, жанрова и др.) отежано изналазе заједнички именитељи, евоцирајмо овде тек називе неколиких стамених епопеја кроз векове, миленијуме: индијске *Рамајану* и *Махабхарату*, немачке *Нибелуншке песме*, вавилонски *Еп о Гилгамешу*, француске *Песме о Роланду*, шпански *Ел Сид* итд. На истом месту истрајавају и снажне уметничке креације Хомера (*Илијада* и *Одисеја*), Вергилија (*Ајнеида*) Хесиода (*Теогонија*, *Дела и дани*) Лодовика Ариоста (*Бесни Орlando*) и др.

А оно основно и појединачно које сабира у себи *универзалне* и *опште вредности*, а што се може казати о понецима од њих било би: у Вавилонском епу – устрајна тежња Гилгамеша ка бесмртношћу, чак и кад му Сидури довољно разложно „доставља“ да су његове жеље испразне. Или Енгиду који каже Гилгамешу:

„Пријатељу мој, победили смо небеску звер, зар нас потомство неће славити“.⁴

Други од навода доноси сласт ратничке победе, а она је једна од најузвишенијих вредности, уопште, уједно и опште

⁴ Наведено према: Војислав Ђурић, *Антологија народних јуначких песама*, СКЗ Београд, 1977, с. 9.

место (не само) јуначких епова, будући да је ратничко занимање често током историје било вид привредне делатности, а само ратовање описивало важан модел васпитања нараштаја који долазе.

Општа вредност је и борба сама, довршавала се она у победи или не, а казују то речи *Махабхарате*:

„Спавај мирно Гандхарин сине сутра ћу бити велику битку, о којој ће причати људи док земља стоји“⁵.

Потом, херојски еп код старих Грка у знаку је судбине (*моира*), као израза саме праведности која је у томе да неумитне границе које је одношењу јединке заувек одредило божанство, ова не сме да пређе. А речју *хибрис* означили су они сваки „изазов“ судбине које је, по томе, редовно трагичан итд.

Ка етичком оквиру наших јуначких песама

Домислимо, ипак, и (могући) широк морални оквир, „кадар“ да обухвати собом епска казивања, она јуначких епова у нашој народној поезији.

Била би то једна (мање–више) пирамидално-хијерархизована (хоризонтално и вертикално) шема обележена:

1. највишом (божанском) инстанцом која уређује све ствари и односе и надстављена је над свим што постоји;

2. сплетом моралних дужности које су као готово урођене „утиснуте“ у појединачне свести – и оштро се опиру инстанцама нељудскости, неправди и зла, које, иначе, не престају да „промичу“ по свету;

3. материјалним, биолошким, духовним вредностима којима одувек теже људска бића (здравље, плодност, лепота и сл.).

Када је реч о српској јуначкој епици, она датира од и око

⁵ *Нав. дело*, с. 10.

Косовског боја, али не на начин целовитог дела, са јунацима и радњом која би се одвијала у времену, већ као „хетерогени“ збир песама одређеног метра.⁶ Њих је могуће различито сврставати, а један такав дијахрон поредак онај је из *Предговора* [1], где аутор разликује неисторијске песме, преткосовске песме, косовске песме, песме о хајдуцима и др, док су у самом делу оне разврстане на песме старих времена, песме средњих времена и песме новијих времена.

ад 1. Хоћемо ли, пак, да сагледамо нашу епску поезију „у кључу“ класичних епова прошлости, налазимо да одглас оног најопштијег, вредносно највишег, уједно и општег места свих њих доносе стихови:

*Он остави спомен роду српском,
да се прича и приповједа
док је људи и док је Косова,*

а што је готово даља парафраза, рецимо, онога што је горе казао био Енгиду Гилгамешу у истоименом епу. Они су из песме *Цар Лазар и царица Милица*, која „доноси“ време уочи и на дан Косовског боја, а њима довршава и поема *Слуга Милутин*.

А да светом влада она непорецива нужност дешавања оличена у хеленској богињи Моири, или латинској Парки, односно нашим „суђеницама“, казују стихови:

6 Може се аргументисати да је Вук умногоме био у праву кад је казао: „Ја мислим да су Србљи и пре Косова имали јуначкијех пјесама од старине, но будући да је она премјена /мисли се на Косовску битку/ тако силно ударила у народ, да су готово све заборавили што је донде било, па смо оданде почели даље приповједати и пјевати“.

На пример, Срби су сачували до данашњег доба, „амалгам“ православља и елемената паганства, што говори и о старини, и о исконској постојаности народног бића, и о изворности његовој.

*Јао јадна, 'уде ти сам среће!
Да се, јадна, за зелен бор ватим,
и он би се зелен осушио!⁷*

које „кукајући из бијела грла“ казује Косовка дјевојка, тражећи тројицу војвода по косовском „разбоју“.

Та слепа сила, ако и није оностраног, она је овоземаљског порекла:

*Сила отме земљу и градове,
камо л' мене коња отет неће!⁸*

речи су Милоша Воиновића, додуше, у песми лицемерне, али јој људско биће може да узврати, с надом у успех – *јунаштво* – односно одметањима у *хајдуке*:

*Орах, копах поједоше Турци,
чувах овце поједоше вуци,
узех пушку одох у хајдуке*

а услед несношљивог живота под Турцима.

Или, пак:

*Ој Лазаре од Србије главо
нит' је било, нити може бити:
једна земља, а два господара
једна раја два харача даје.
царовати оба не можемо⁹*

Потом, хришћански Бог, милосрдан, помаже и човеку и јунаку у боју, њему се „узвраћа“ вером, страхопоштовањем:

*а кадар сам стићи и утећи
и на страшну мјесту постајати;
не бојим се никога до Бога!¹⁰*

за разлику од Турчина, „невјере“:

⁷ Косовка девојка.

⁸ Женидба Душанова.

⁹ Клетва кнежева.

¹⁰ Старица Новак и кнез Богосав.

*Бог убио сваког ришћанина
који држи вјере у Турчина!*¹¹

У знаку највишег бића је (већ) уобичајен поздрав при сусрету:

*Божју помоћ назива јој Марко:
Божја помоћ, Косовко девојко!*¹²

на њега се „односе“ и клетва и заклињање:

*А тако ми бога великога,
Ја ћу отић сјутра у Косово,
и заклаћу турског цар-Мурата!*¹³

а једно недовољно јасно место припада и старом словенском божанству Свевиду, Виду: „Сјутра јесте лијеп Видов данак“.¹⁴

Најзад, попут Хомерове *Илијаде* у којој богови с Олимпа, за све време помажу зараћеним странама, у српској јуначкој поезији налазимо аналогон у „свещима“, рецимо у песми *Почетак буне против дахија*:

*Небом свеци сташе војевати,
и прилике различне метати
виш' Србије по небу ведроме,*

као што и други небески знаци „проговарају“ о овоземаљским стварима:

*Јесте јасан месец на заоду!*¹⁵

или:

*једног дана, а једнога часа,
виш' њих јарко помрчало Сунце.*¹⁶

У исто време, Турци користе „књиге– инђијеле“ у истом

¹¹ *Почетак буне против дахија.*

¹² *Марко Краљевић укида свадбарину.*

¹³ *Кнежева вечера.*

¹⁴ *Кнежева вечера.*

¹⁵ *Мусић Стефан.*

¹⁶ *Почетак буне против дахија.*

смислу:

*Ја сам гледо у нашем инцилу,
ово наше дуго бити неће.*

ад 2. Што се тиче архитектонике моралних вредности кроз коју се „одвијају“ епопеје јунака народних песама Косовског циклуса, један пирамидалан след који се слуги имао би на врху свакако „крст часни“, „веру ришћанску“. Казују то речи Милоша Обилића на „Кнежевој вечери“, онда када овај увређен љутито одговара на здравицу цара Лазара:¹⁷

*него сјутра мислим у Косову
за ришћанску вјеру погинути!*¹⁸

односно речи из песме *Почетак буне против дахија*:

*земам дош'о ваља војевати,
за крст часни крвцу прољевати.*

На том се месту, а код исконских питања оностраног и земаљског, бесконачног и коначног, вечног и променљивог, на две недогледне стране одвајају два царстава: *небеско* и *земаљско*. Реч је уједно о вредносном опредељењу које изабире за себе и појединци и заједнице људи одувек, а које ослобађа „упоришне тачке“ на којима почива и еп и свако стваралаштво, уопште. Та (хамлетовска) дилема „бити ил' не бити“, означена овде речима „ком' се приволети царству“, за трагичну епопеју косовског пораза, „преломљену“ у митској свести многих поколења задобила је средишње место, које траје до данас, онакво какво припада, рецимо, Ахилејевој срџби у *Илијади*. Као што и њоме почиње први стих овог стаменог епа:

Срџбу, богињо, певај Ахилеја, Пелеју сина ...,

а главни јунак дела Ахилеј (Ахил) „истрајава“ у својој љутњи и не узима учешћа у боју, све до деветнаестог певања (од двадесет

¹⁷ Тицала се она речи: „Здрав, Милошу, вјеро и невјеро“.

¹⁸ *Кнежева вечера*.

и четири њих). У песми под заиста „крупним“ насловом *Пропаст царства српскога*, тај незаслужени удес народног бића поприма метафизичке обресе, вредносно-есхатолошки изведене. Овде „соко тица сива од светиње – од Јерусалима... носи књигу од Богородице“ цару Лазару, када „књига сама“ проговара:

*Царе Лазо честито колено,
Ко ме ћеш се приволети царству?
Или волиш царству небескоме?
Или волиш царству земаљскоме?*

Оно што овај, пак, одговара јесте:

*Ако ћу се приволети царству,
приволети царству земаљскоме,
земаљско је замалено царство,
а небеско увек и довека,¹⁹*

па одлучује да „сакроји цркву“, позове српског патријарха да причести и себе и војску и оде у бој у коме гине он сам, и војводе, и банови и сва војска. Песма завршава речима:

*Све је свето и честито било,
и миломе Богу приступачно.*

Он, дакле, чини то следећи речи светитеља Илије који му „нуди“ победу над Турцима у овоземаљском царству, али се приклања оном другом, јер се ничим не може да правда (онолика) сума зла над поробљеним народом, у времену „кад су живи завидели мртвима“. Тако један „дилувијалан“ пораз постаје „победа“, или одиста победа – у онтолошком смислу: јер оно што истински постоји односи превагу над нечим што је мање стварно, у етичком: позитивне норме над негативним (добро над злим, праведно над неправедним), у логичком: оно што је више над оним што је ниже, и слично.

После категорије „вере“, а било је то у трансцендентно

¹⁹ *Пропаст царства српскога.*

биће, једно високо место на пирамидалном следу српска митолошка мисао доделила је групи речи са истим кореном: *завет, вера, верност, поверење...* Веровати у задату реч, бити веран мужу/жени, имати поверење у ближње, у надређене: заветовати се нечему ...

Помињали смо већ Лазареве речи из здравице упућене Милошу Обилићу:

Здрав, Милошу, вјеро и невјеро!

Прва вјеро, потоња невјеро!

а која ће овог косовског јунака, увређеног, „навести“ да сутрадан распори турског султана.

А по моралној снази с њом се „једначи“ њена проста супротност „издаја“, „невера“, о чему сведочи „издаја Вука Бранковића“. Иако историјски неистинита, он је у митолошкој свести проклет, због пораза у бици – а ево две варијације на ту тему које изводи народни певач:

Невјера ти седи уз кољено,

испод скута пије ладно вино:

а проклети Вуче Бранковићу!²⁰

или, пак:

А што питаш за проклетог Вука,

проклет био и ко га је родио!

Проклето му племе и кољено!

Он издаде цара на Косову.²¹

У песми *Зидање Скадра*, три брата Мрњавчевића задају „тврду вјеру“ један другоме да не „прокажу“ својим љубама оно што вила из горе тражи од њих, а то је да ће „прва која сутра на Бојану дође и донесе мајсторима ручак“ бити узидана у темеље куле. Али, само млади Гојко „вјеру не погази“ и он жртвује своју невесту у име задате речи, да би својевидно искупљење или

²⁰ *Кнежева вечера.*

²¹ *Слуга Милутин.*

„награду“ за почињено дело, народни певач „есхатолошки“ осенчао: тамо где је узидана жена дојила своје нејако дете:

*... и данас онђе иде 'рана:
зарад чуда и зарад лијека,
која жена не има млијека.*

Потом, поема Бановић Страхиња доноси својевидно преплитање, или саму борбу више моралних вредности: *љубав, верност, неверност, праштање...* за превласт једних над другима. Наиме, стари Јут Богдан говори своме зету Страхин-бану коме је Турчин био отео жену:

*ал' ако је једну ноћ ноћила,
једну ноћцу с њиме под чадором,
не може ти више мила бити:
Бог ј' убио, па је то проклето*

но кад је овај после мегдана с њим ослобађа, признаје своме тасту:

*љуба моја, мила шћери твоја,
не шће мене, помаже Турчину.*

Тада би деветоро браће Југовића да распоре своју сестру, али је не да сам њен муж. Песма завршава речима:

*Помало је такијех јунака
ка' што беше Страхињићу бане.*

Поменимо и да извесне речи, уједно и моралне категорије, као што су „клетва“, „заклињање“, „проклињање“, „проклетство“, нарочито у овој области долазе радије као *средство* да се појмови вере, верности, поверења, дужности и сл. устале, или испуне. Чувене су клетве:

*Ко не дође на бој на Косово
Од руке му ништа не родило:
Ни у пољу бјелица пшеница
Ни у брду винова лозица!*²²

²² *Клетва кнежева.*

као и она из песме *Мусић Стефан*:

*Ко је Србин и српскога рода,
и од српске крви и колена,
и не дошо на бој на Косово
не имао од срца порода*

Налазимо, потом, да се на лествици ниже од претходне налази група моралних вредности које се тичу појмова *права, правде, правичности, ...* а чија је „основа“ и овде и исконска, и најдаља. На тој „матрици“ почива и поема *Марко Краљевић укида свадбарину*. Арапин који је био увео претежак намет у виду свадбарине и девојка која се жали Краљевићу Марку:

*а у мене браћа сиромашна,
нема блага да Арапу даду;
у томе сам јадна заостала,
те се нисам млада удомила;
са тога сам срећу изгубила.*

разлози су, на два супротна краја, да овај заподене кавгу с Арапином и погуби га, заједно с четрдесет слугу. Али није учинио то с четири од њих

*већ и Марко остави за правду,
кој' ће право сваком казивати,*

да би се и поема завршила стиховима

*Бог да живи Краљевића Марка,
који земљу од зла избавио.*

Примера за то је заиста много, а ево само неких. У *Женидби Душановој*, латински краљ тражи од турског цара:

*нек не води своја два сестрића,
два сестрића, два Воиновића,*

али кад један од њих, ипак, пође у сватове, а да цар то не зна, последње речи у песми су:

*Благо мајци која те родила
и ујаку који те имаде!
тешко свуда својем без својега!*

Или: у песми *Старина Новак и кнез Богосав*, Старина Новак долази у хајдуке, јер није имао „да предаде благо“, а кад га „Туре младожења“ сусреће на путу и удара камцијом, иако га овај „три пута Богом“ преклиње:

*прођи ме се, хајде путем с миром,-
видиш да сам човјек сиромашан*

удара га будаком и убија.

Или, пак: двоје младих, Омера и Мериму, раздвојила је Омерова мајка и поред његове речи:

*Није благо ни сребро ни злато,
већ је благо што је срцу драго.*

али и видела њихову смрт, да би својевидан вапај за праведношћу садржавали стихови:

*Ту се туку до две старе мајке
и преклињу и старо и младо,
ко растави и мило и драго.²³*

И овде, ако су „право“, „правда“, „правичност“, моралне вредности „по себи“, њима придолази „храброст“, уједно и средство да ове буду остварене. Она је морала да краси нарочито хајдука, који је као Старина Новак могао да каже за себе:

*а кадар сам стићи и утећи
и на страшну мјесту постајати²⁴,*

али је готово и једна „егзистенцијална категорија“ у суровим условима потлаченог живљења сваког човека.

Нема сумње, највиши израз храбрости доделило је усмено предање Милошу Обилићу, који се током боја на Косову докопао турског табора и распорио Мурата, а изразите примере јунаштва доносе нарочито песме о Марку Краљевићу, војводи Кајици... – као што и читава ова поезија има у свом називу већ епитет „јуначка“.

²³ *Смрт Омера и Мериме.*

²⁴ *Старина Новак и кнез Богосав.*

Најзад, у овој прилици, у назначеном пирамидалном следу, пошавши с њеног врха, ми додељујемо припадно место моралним категоријама из саме близине одредбе човекове суштине, која разликује њега од свега другог. А то су: част, поштење, достојанство, духовност... и сл.

Мноштво је примера који то илуструју, од којих би један био онај из песме *Марко Краљевић укида свадбарину*.

Млада девојка која не зна како да се отргне из руку Арапина, који „на ноћ иште младу и девојку“, жали се Краљевићу Марку речима:

*мили Боже, шта ћу и како ћу?
Ил ћу јадна у воду скочити,
или ћу се млада обесити.
Волим, брате, изгубити главу
нег' љубити свој земљи душмана.*

Односно, у духу изворне човекове потребе да надиђе овоземаљску пролазност, тиме што би поколењима заветовао неко трајно добро, „Немањићи стари“

*не трпаше на гомиле благо
но градише с њиме задужбине
саградише многе намастуре“²⁵*

А у песми, пак, *Марко Краљевић и Алил Ага* срећемо стихове:

*Мене твоја жена не требује,
у нас није кано у Турака –
снашица је кано и сестрица.*

Надаље је могуће извести групе нижих појмова у области морала – у смислу да онима који долазе на нижем (вишем) месту у хијерархији припада и нижа (виша) *нужност важења* као моралних императива, док би онима од њих с „истог нивоа“, као чланова групе, били по томе (више–мање)

²⁵ *Зидање Раванице.*

истоветни. Рецимо, у последњем случају била би истога ранга морална својства која једно за другим наводи цар Лазар у *Кнежевој вечери*: милост, господство, старешинство, ...

ад 3. Овде је појединачно истрајавање, једнако као и оно самог народа, дакако, од највише (полазне) вредности, о чему сведоче речи Старина Новака:

*Орах, копах, поједоше Турци
чувах овце поједоше вуци
узех пушку одох у хајдуке.*

Мотиви лепоте, и оне женске, и оне мушке, доминирају нарочито код лица на свадбама, при женидби и удаји:

*чудо људи за ђевојку кажу:
танка струка, а висока стаса,
коса јој је кита ибришима,
очи су јој два драга камена,*

...

*кад говори - кâ да голуб гуче,
кад се смије-кâ да бисер сије,
кад погледа - како соко сиви,
кад се шеће - као пауница“,*

односно:

*неће бити љепшега јунака
у мојијех хиљаду сватова*

...

ком љепоте у хиљаду нема“,²⁶

налази овде места и сав раскош и сјај на феудалном двору српског средњег века, „оличен“, у злату, сребру, дијамантима:

*Цар узима златан пехар вина,
па говори свој господи српској²⁷,*

²⁶ Женидба Максима Црнојевиха.

²⁷ Кнежева вечера.

или пак:

*Кад то виђе Тодоре везире ,
он извади од злата прстење
са бисером и драгим камењем:
разасја се соба од камења,
така му се учини ђевојка
да је љепша од бијеле виле;
прстенова Роксанду ђевојку
и даде јој хиљаду дуката,²⁸*

али и лепота „чохе и кадифе“, „свијетлог оружја“, „коња вра-
нца“:

*Слуге моје, хитро похитајте,
седлајте ми од мегдана ђога,
окитите што љепше можете,²⁹*

као и материјално-духовне вредности оличене у задужбинама,
црквама, манастирима. Још је Мурат, према турској верзији
Косовског боја, био говорио на самрти:

*Турци браћо лале и везири
не дирајте у њихове цркве,³⁰*

док Милош Обилић саветује цара Лазара да не узиђује олово,
злато, сребро у темеље своје задужбине, већ:

*да градимо цркву од камена
и Турци ће царство преузети
и наше ће задужбине служит
од вијека до суда божјега“³¹*

јер је у „књигама староставним“ видео био јасне знакове дуго-
вечности долазећег царства.

²⁸ Женидба Душанова.

²⁹ Бановић Страхиња.

³⁰ Почетак буне против дахија.

³¹ Зиданье Раванице.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Војислав Ђурић, Антологија народних јуначких песама, СКЗ Београд, 1977.

О АУТОРУ

Милан Тасић Д. је рођен је 1946 године, у селу Буштрању, код Врања. Завршио је гимназију у Врању, а студије математике, филозофије, као и класичне студије на Универзитету у Скопљу. Докторирао је из области формалне логике. Предавао је математику и филозофију на Универзитетима у Скопљу, Алжиру и Нишу.

Објављивао је стручне и научне радове из математике, филозофије, књижевности. Превео је и низ филозофских дела на српски језик.

Сада је у пензији и живи у Врању.

Белоруска савремена књижевност

МАРГАРИТА ЛАТИШКЕВИЧ

Маргарита Латишкевич је белоруска новинарка и књижевница. Живи и ствара у Минску. У свом послу сусреће се и са српском културом, према којој гаји симпатије, а очекујемо и да посети Србију будућих месеци.

Ауторка је рођена 1989. године у граду Бресту. Завршила је филолошки факултет, а после основних студија – магистратуру и аспирантуру. Ауторка је једне збирке поезије и неколико збирки прозе, од којих је најновија „Тамо где је срце“, из које и потичу наредни текстови.

Стваралаштво Латишкевичеве иде у разним правцима, а добитница је и неколико престижних награда за поезију у Белорусију. Ствара на матерњем белоруском језику.

УЛАЗ

Станчићи са високим плафонима и бучним ходницима, тесне просторије хрушчовке, амбициозне вишеспратнице из осамдесетих, а којих се на местима одваљује шарена плочица, чак и зграде са мноштвом станова, које подупиру облаке. Различите, али сличне.

Сличне су у томе, што се ниједна од ових зграда не чини домом у најважнијем смислу те речи, док се не протегну до ње дрхтаве нити из груди становника. Протегну се повезујући, изазивајући, закуцавајући. Под бучним клепетањима, где мирише на фарбу, где све дише нетакнутом чистоћом, увек је страшно. Јер то још увек није дом, већ само бетонске кутије, постављене једна на другу.

Дом почиње из нечег другог. Из нечег, што испуњава бетон, осветљује прозоре изнутра. Тело без душе не назива се човеком. И зграда без срца, без оцака, без тоpline - није дом.

Моја прабака у полутамној воштаној собици, у којој се белела пећ, где је лизала шапе мачка, где је неуморно ударало срце зидног часовника, увек је стајало цвеће. Живо цвеће је оживљавало целу околину, чак се зеленећи и зими насупрот свему. На полицама под прозорима је било тесно, цвеће се гурало у кадицама на столу, велике саксије су биле и на поду. Комадић дивљега и неизмерно лепог света био је пажен и заливан. Наш.

И до тог, бакиног цвећа, до те топле удобне собице до данас се протежу, простирући се кроз време, нити моје душе.

Зато, где год сам живела: у изнајмљеним или својим становима, на пословима, - прва ствар, прва мисао, увек је била брига о нечему живом. Цвеће на полици под прозором – као прва линија одбране, као граница између својег и туђег.

Јер без разумевања те танке границе не можеш себи да представиш шта је заиста твоје. Не схватајући, не знајући, да ли ћеш уопште и волети.

А не волећи, не везујући се, не бринући – нећеш ни живети.

Гераније

(Песма за Марију)

Код моје прабаке на прозору
црвене, као раније,
латице су ми даривале смех
старе гераније.

Иза прозора беше посебан свет
и свет у његовим стаклима:
сто хиљада звезда и планета
у геранији, на длановима.

Сиров и тако зелени мирис
живели су у соби,
прели бајке на очима,
и дете радовали.

У том трену у бакиним рукама
валцер су свици играли,
и ударала је киша у стари кров,
као да пита: - Нисте заспали?

А везови за зиду
као да су оживели,
и из њихових нити су ми ткале
гераније свет нови.

И све је прошло, као вода,
и нестало у жутом шљунку.
Проли се киша и шапар се дао
речној води и извору.

Али и на градском прозору,
док Град сан не обавије -
осмехом ми радују око
старе гераније.

Живела сам у разним зградама – са разним архитектурама и историјама, са разним карактерима. Са разним душама, сатканих од безброја танких нити, од сваког становника везаних за место живљења.

Рећи ћемо, да се у кући мога детињства, вишеспратници боје малине, често кварио лифт. И са осмог спрата (он је, по папирима, по упису, дакле, осми, а на самом делу - са репом, са додатом половином простора од доњег спрата), требало је спустити се доле. Или, одморивши се, попети се горе, спрат са спратом, скачући по жутим квадратићима.

Иза мутног, непрозирног стакла бучних спратова крила су се врата до станова – разна, разна. Пролазећи, могуће је било – на тренутак – погледати, ухватити оком сунчани спокој над разнобојним ћилимима испред врата. Ухвативши оком и бројеве – исписане црним и белим, сребром и златом.

Од првог до осмог спрата дуг је пут. Корак за кораком, корак за кораком. Има се времена за размишљање и претпостављање шта је тамо иза бројева, иза ћилима, иза дрвене заштите, иза брава и катанаца.

У вишеспратницама има много становника, виде се ретко, лоше знају један другог (ако уопште и знају). Иду трачеви, несигурни, разливени, као ликови иза мутног стакла.

СТАН 44

Стан се изнајмљује.

Били су ту момци-студенти, који су ноћу, напивши се, трчали по целом ходнику са очајним повицима, била је и породица, која се сваке вечери гласно свађала, и плакало је, подврискивајући, дете.

А сада су, ето, дошли други.

Усељавали су се тако: прво шпорет („Придржите врата, молим!“), после размонтирани кревет (леђа, једна страна и душек су путовали заједно у лифту, док је остатак чекао наниже). Потом је ишао кофер, па други, торба, фикус – и то је било све.

По изгледу фикуса, или, можда, кревета на развлачење у згради су погодили да ово није породица (дакле, нису венчани).

Непородица с фикусом, међутим, не трчи, не свађа се и не плаче.

Двоје

А ово двоје
из неког разлога
живели су заједно.
Он је под тушем волео да пева
Баритонским басом.
По кући је разбацивао речи,
као чарапе,
и волео је да прича о времену
са баком-комшиницом.

А она је сакупљала за њим
разнобојне речи,

прала их је у веш-машини,
да их поново искористи.
Мирисала је на цимет
и још - на лимунову кору,
увече је плела
своје недовршене џемпере.

А када су се светла на улицама
полако гасила,
њени бели прсти у његовим
беспомоћно су се везали,
а он се убеђивао,
да танкоћа њених зглобова
даје укус
слаткасто-горког цимета.

Тако су они живели
заједно из неког чудног разлога.
Јер другачије живети
за њих беше немогуће:
одвојено је, обоме,
некако недостајало
ваздуха.

Заједно са њима -
трећа сувишна -
живела је љубав.

СТАН 113

Телевизор неразговорно мумла већ сат времена, и то мумлање се пробија кроз дупла дрвена врата до предворја. По реду реклама кинеских завеса са фотоцртежима и по реду руска серија са стрелама и крицима и по реду песме о:

- Љубав-бав-бав-и!..

А људских гласова, мислите, и нема.

Људи ту, ипак, живе: ходају тихо поред суседских врата, узимају из поштанског сандучета позивнице и шарене рекламе.

Просто се некако труде да не разговарају међусобно, попуњавајући муклу тишину гласом телевизора. И то се чини неприродним, када замислиш такву ситуацију: двоје људи, једно пред другог, међу којима је све у реду, како треба, и људски.

А уствари – амбис, пристојност прикривена рекламним смећем.

Тања

Тањи је тридесет година

и још, плус

пет.

Тању сваког јутра жељно

гута метро.

И док путници вагона

тихо и мирно полуспавају,

Тању мами њен одраз,

као сунце - цвет хелиотроп.

У одразу је невино лице,

као код Сантијевих Мадона,

у одразу нису очи -
већ језера плаве туге.
И док најављује станице
одмерени баритон,
Тања беспомоћно тоне
у одразу својих очију.

После разумног савета:
Не наслањати се на стакло,
испливава из кружења и звиждука
Тањин замишљени свет,
у којем би она, наравно, срећна била
и само у одразима и сновима
живи.

Тања жељно гледа и прати -
не одмиче очи.
Лице мадоне расцветава осмех
суптилни бљесак.
А вагон се баца,
јури све брже
и брже, за собом,
у облику паре
вуче мисли
вез.

И последња станица и
„Воз даље не иде“.
Тању, као сламку,
износи људски поток
из њеног света витезова, вила
и прелепих девојака.
И на покретном степеништу Тања

сама себи шапуће:
- Одустани!..

На послу - света тројица:
евро, рубља и долар, -
окружују Тању
и уздах не дају.
Иза бесконачних цифара
види издалека
крилца вила
кроз сиву маглу.

Тако полако се вуче дан
чак до осам сати.
Код куће Тању чека
вечито огорчени Стас.
Путем на куће
Тања кроз стакло не гледа:
до следећег јутра
њен свет је
угашен.

•Приредила и с белоруског превела Дајана Лазаревић

Сатирична поезија – Зорица Бабурски**ЛЕПО ЈЕ...**

Тачно је да промаја у њој струји
И да постала је сасвим глува
За истину већ одавно је тупа
И брига је што мисле да је глупа

Велики кроје јој капу по мери
За какву-такву нема зиме
Мирусним прашком брижно је перу – деру
Да глава не дође до истине.

Због мира боља је и празна глава
Јер ништа не може да је слама
И нек је празна ко стари ћуп
О, како је лепо бити глуп

Глава свака је тврда кô тиква
Памет јој и није толико важна
Довољно шупља и веома плитка
Прихвата само обећања лажна

Давно изумрла јој је сива ћелија
И не може нико да јој прети
Сад се осећа кô прави делија
О, како је лепо живети без памети.

Живи сасвим опуштено у екстази
Празна рупа глупостима се пуни
Без брига што велика сила је гази
Битно је да не размишља и да се не дури

И шта ће нама памет у глави
Да због ње свака нас рука дави
Па ми смо ваљда Срби прави
Српку главу свака глупост мами.

ГОМИЛА

У маленој земљи чуда
Скупило се на хиљаде луда
Циркус је велики стигао
Светину на ноге дигао.

Мост Бранков вришти
Гомили у ушима пишти
Над њом лете птице бело плаве
Као да је ратно стање.

Ходе по каменој траси
Граја и вика кô у свакој маси
Уз песме и заставе што се вијоре
Народна маса сврстана у колоне.

Тужно је гледати ту гомилу
Малене земље народа бедног
Због циркузанта једног.

Слушаоци мирно стоје
Испијена лица се згледају
И једни друге броје
Несвесни снаге своје.

Препуштени манипулацијама
Гледају у циркузанта
Не с визијама
Већ с халусцинацијама.

СОЈКА ПТИЦА

сојкина машта била је бујна
естетиком лукаво је мамила
и њихала се на туђим крилима
крилима нежног красног славуја

а славуј птица снажног гласа
наивно прихвати сојку што таласа
и лукаво склону декламовању
с пером и гласом у лошем стању

славуј је певао и дању и ноћу
скоро невидљив у неком жбуну
док сојка из школе ресавске
неуко краде ноте славујске.

па оштрим промуклим криком
уши што кида пикантна сојка птица
занесена својим ликом и сликом
певала је без стида песму кучина и трица

БОЗИЈАДА

Свануло је јутро изнад градског трга
Ненаспаван и уморан дочекао сам дан
Кожа ме сврби није ваљда шута
О зашто све ово није само сан.

Плата није легла а ни путни трошак
Наслоњен на банку држим се за ћошак
Где да кренем сада паника ме хвата
У госте ми долази судски тата-мата.

Окренем се лево окренем се десно
Ђаво шалу однео свуда ми је тесно
Најбоље ће бити да се мање мучим
У кафани првој две три да наручим.

Па да натенане још мало размислим
И уз чашу бозе главу да разбистрим.

О ПЕСНИКИЊИ

Зорица Бабурски је рођена 2. августа 1965. године у Суботишту.

Поезију пише од ране младости, али схвативши да јој највише „лежи“ сатирична поезија озбиљније се бави писањем објављује на порталима и у часописима за књижевност (*Етна, Шипак, Показивач, Звездани колодвор, Култ, Неказано, Суштина поетике, Онлајн поезија...*).

Мајка је троје деце. Живи и ради у Руми.

Поезија за децу – Миљко Шљивић**ДЕДА И ВРТИЋ**

Имам једну идеју.
Мислим да је уреду:
Да не идем у вртић,
Већ да шаљем деду.

Али деда не зна да се игра
И играчке нема,
Па се зато плашим,
Биће ту проблема.

Проблем може бити још и већи
Кад се ручак сервира,
Кад добије дечији оброк,
Деда ће да се изнервира.

Зато нешто размишљам:
Да не буде проблема,
У вртић нећу деду слати,
Већ ћемо ићи ја и Лена.

ЧУДНА ПЕСМА

Заспала сам у вртићу
У мом браон креветићу.
Одједном се чула бука:
Црвенкапа млати вука,
Мачка храни малог миша,
Жаба роду сада шиша.
Коза пева серенаду,
Овца једе чоколаду.
Рибе изнад воде лете,
Три прасета вуку прете.
Коњ се смеје с једне гране,
Пчеле медом меду хране.
Какав ли је ово хаос,
Мачку јаше Мики Маус,
Паја Патак лију љуби,
Мене Нора из сна буди?
Сад је јасно као дан –
То је био само сан!

ДЕДА РАТАР

Радно место мога деде,
Поред реке једна њива,
По речима косе седе
Ту се неко злато скрива.

Кô у некој чудној причи,
Можда су то неке лажи,
По снегу и зими цичи,
Оре деда, злато тражи.

У каквом је деда стању
Покушавам да разумем,
Он дрљачом у орању
Тражи неки златни грумен.

Кукурузна баца зрнца,
Сваком зрну пут испрати,
Ал' грми место сунца,
Он се мршти, он тад пати.

Са мотиком доле-горе,
Вредно, журно, све због блага,
Копајући кô да оре,
Ал' од злата нигде трага!

А кад јесен дође хладна,
Кад стигне на наша врата,
Тад дедина душа радна
Вози кући товар злата.

Из расејања – Мариана Кунбар

ГРЛИЦА

Земљо моја
моја грбава смежурана старице
Утруба у теби остарела
За семеном младим вапи
из њега снага да клија
Да хлеб расте и да деца расту
У ова уморна времена
Док тешке црне зиме чекају нова пролећа
Отпловише ти бродови да ухвате месец
и не вратисе се
а некад смо могли
избројати ти победе с три прста на грудима

Земљо моја
Моја велика сиромашна краљице
Време кад прође туђина постаје
Простор постаје нечије туђе време
А ти расејана попут птице селице,
Сунце ти једини траг
Слушај,
певају твоје грлице
Чак иако их снегови завеју преживеће
Ослободиће се у нашим песмама
Да полете теби под небеса
Да их чују сви твоји друмови
Ако Србин умрети мора
Нека умре само од љубави.

Земљо моја мајко
Сиротице моја поносна
Претвари се у славу и хвалу
Да гласно запевамо и небо пробијемо
Да се у песмама сретнемо
Пробијемо тишину Грачанице
Изгорело светло Божје поље
Давно просути со и вино
Чујеш ли
гробови дедова
говоре српски
само хлеба нека има у кућама
Нека се смех дечји ори
Тако је мало смеха
А тако велика бол збори

Земљо моја
Песмо мојих неисписаних стихова
Живот је само један
И смрт је једна
и Слобода
И Отаџбина
Чак и ако човек не памти
Земља заборавити неће
Родиће се нека нова деца
Оживеће неки други народ српски
Да све то изнова позлати

СКЛОНИШТЕ ЗА ДУШУ

Између страница мојих дечјих свезака
Тражим склониште за душу
Одавде сам у љусци срца бисер понела
Учила стрпљење од ветра
Прерасла сам хоризонте
Али ове облаке нисам
Овај свет
Ови простори
Ова музика корака кроз зрело жито
Остала у мом срцу
Сачувана у порама
У архиви испод очију
У клизишту себе
У сво моје време.
У мом свемиру
У сећању од поноса
За век векова

Насликала бих ове облаке
Исекла парче неба и са мношвом понела
Меморијске стазе мог детињства
Укус зрелог жита
На уснама
У коси, уху
У души
Зову ме
Маме
Да сакријем се у ветру,
Прекријем гласом равнице
Зауставим се овде.
На било који начин,

У било које време.
Родим се
Јос једном
Док клија и израста из ове земље живот
Пожелим по ко зна који пут
Да залијем своје босе ноге
И пустим корење

ЛАЖУ ОЧИ

Ноћ ми издајнички краде мисли
Меко пада тмина успављајући стварност
У ветру чујем ти дисање
Голицаш ми машту
У мени одјек твоје одсутности
Послала бих ти своје кораке
Просула по твојој кожи уздахе
Утишавам срце,
Плашим се да те пожелим ноћас
Могле би од силне жеље
Све звезде на Земљу пасти
Испразнила бих Небо и расула ти ветар под ноге
А ноћ мирна док у мени горе даљине
Мисли ми споре и слатке
Толико тога имам за рећи
А од свега само сањам ти песму
Одсањаног те кријем у очима
Клањам се случајном
Покоравам судбини
С погледом, у себе
Тамо где те највише има
Спајам танке нити наших мисли у једно

Оно сто сам изгубила с тобом
 Оно је што сам добила
 Сачувала сам те
 Сачувао си и ти мене
 Нисмо знали сачувати нас
 Рекла сам ти :
 – Не пишеш ми више у очима
 Лажу очи
 Желим те бесконачно...

О ПЕСНИКИЊИ

Мариана Кунбар, пише под псеудонимом *Селма*, рођена у јужној Србији 22. марта 1969. године. Бави се писањем још из ране младости, пише поезију, прозу, есеје. У часопису *Она* има своју рубрику под насловом *Наш глас из Јерусалима*.

До данас су јој изашло пет самосталних књига; од тога четири збирке поезије и један роман: *Буђење* (2016), *Песме као трагови и плес* (2016), *Олуја (и поветарац)* (2017), *Шака Мрака* (2018) збирке песама и роман *Жена с душом камелеона* (2018).

Награде и признања:

Прва награда на ФБ фестивалу, самостална књига од БКЦ

Награда *Растко Закић* за најбољу сатиричну песму (2018), САТИРА ФЕСТ.

Данас живи и ради у Израелу.

Сећање на поету – Томислав Крсмановић**ЈАКОВ ГРОБАРОВ У КАФАНИ ПОД ЛИПОМ***(16. јули 1958. године)*

Зарадих данас по подне нешто новца, свирао сам са оркестром матине у суседној Месној заједници у улици Браће Југовића. После свирке кренух ка кафаници „Под липом“, да га потражим, јер често тамо седи доле у задимљеном подруму, изваљен као да је у своме стану. Јакова познају сви конобари и шефови сала, он у скоро у свакој кафани увек има неко своје друштво.

Овде су једна до друге три познате кафане које чине чувени „Бермудски троугао“: *Под липом*, *Шуматовац* и *Грмеч*. Гробаров је обично ту негде на тим релацијама. Преживљава тако што му понеко плати тањир пребранца или сарме, наручи му флашу пива. А где спава? То само Бог зна, где стигне, прими га неко од познаника у неки ћошак, одведе га у подрум на стари иструлели кауч, поред дебеле цеви радијатора. Јаков је пресрећан, нема хладноће за њега ове зиме. Или га сместе негде на таваницу где га, на давно одбаченом кревету поломљених ногара, на коме са њим ноћу мјаучу мачке, ушушкају преко главе у старе перјане јастуке, гњиле јоргане и ћебад и он је задовољан. Понекад би га смештали у топли ходник. Све је боље него напољу...

А није клонуо! Чврст, држи се. Боем, анархиста, бунтовник. Нешто му даје снагу да истраје, тај никад не губи наду.

Јаков је необична личност и скоро нико не зна ко је он, шта је по струци, има ли некога од породице. Зашто се препустио у такав пасји живот, да ли је нешто у њему пукло, или је због нечега претворен у скитницу и клошара?

Никад нисам помислио да је Јаков клошар, као многи други. Он је другачији, носи неку своју тајну, има он неку своју дубину, али не успева да се оствари. Зашто?

Увек, када би ме видео, јавио би се, гладан, скоро увек се гегао полупијан.

„Је ли Гробаров твоје право презиме?“, запитах га враголасто једном док је јео порцију сарме којом сам га частио.

„Не, ја сам Херцеговац“.

Ово ми не одговори клошар, него отресит и мудар човек. Просто се тргох од овог сазнања.

О Херцеговцима имам најбоље мишљење, радознао сам да више сазнам о њему. Он ми изрецитова неколико својих песама и колико он по свом спољашњем, немарном изгледу делује клошарски, толико његове песме личе на аристократу духа. Ко је овај загонетни човек?

Сиђох у подрум кафане „Под липом“, Обрадовах се, Јаков ме назре кроз облак дима, узвикну радосно моје име. Наручих му са великим задовољством тањир пребранца са хлебом, купус салатом и пивом. Он данас делује бледо и болесно. Нешто га је мучило, он због нечега страшно пати, па због тога заборав налази у кафанама и пићу. Живи од данас до сутра.

„На, узми ово, читај“, тутну ми у руке неколико песама на брзину исписаних на исцепљеним страницама нечијег цепног нотеса. Песме су лепе, имају мисаону дубину, али га нешто изнутра гута и прождире. Осећа се. У његовим песмама налазим луцидност, што је у супротности са мојом, годинама увреженом, представом о њему. Увиђам да сам био пребрз у процени.

Гробаров је омиљен код београдских боема, скитница, проститутки, песника, сањара, келнера. Запазих да га благонаклоно гледају и новинари, виђао сам га у друштву појединих чланова Удружења књижевника, и појединих угледних интелектуалаца.

Јаков је умео загрејан чашицом да оштро критикује режим, али га нико никад није узимао сувише озбиљно. Неке жене би се само стресле од страха када би он увредљиво споменуо неког високог руководиоца. Друге би се пак гласно полаљиво закашљале:

„Ама, мани Јакова!“

Јаков саже главу, поједе тањир пасуља дубоко уживајући, док је гризао са задовољством хлеб, повремено би пио пива из чаше. Зачудо не мљацка, отмено преврће храну у устима као Жан Габен.

За истим столом са Јаковом седи високи и кошчати Војкан Друмски, шумадијска људина, из Аранђеловца, тамо имао неке проблеме, па *избегао* у Београд. Друмски се распричао са девојком дугачке разабрушене црне косе, као да је, од мушкараца размажена, предражесна шипарица, изненадих се њеним луцидним изразом лица.

А она обрадована што је сви гледају, скочи на дрвену клупу, обавијајући у брзом потезу бујну црну косу око главе, страсно запева „Девојко мала, песмо мога града, што си ми дала срце пуно сна“. (То је мелодија коју пева Ђуза Стојиљковић у филму „Љубав и мода“).

„Лепо певаш, настави“, рече неко од присутних.

Сетих се ове необичне девојке, сретао сам је у полутами на Трећој галерији Народног позоришта.

Дискутантни наставише да бистре политику.

Јаков поче да одсутно мрмља присутним брадоњама. Питам се, да ли га неко слуша шта говори?

Знам их све одавно. То су људи у проблемима, очекују саговорнике да им се изјадају, јер немају коме другоме, нико неће да их слуша. Ја сам то пре извесног времена схватио као вид психотерапије. Зато када нађу саговорника спремног да их саслуша, или се прави да их слуша, почињали би своју бескрајну причу.

Међутим, проблем је често управо у томе, што би се обично сретало неколико њих сличних, сви би они били жељни исповедања. Тада обично настају дуги монолози, уместо дијалога, једва се чека да неко заврши реч, скоро нико никога не слуша шта говори, онда на крају настане отимање за реч. То се понавља такоређи унедоглед; у кафанском диму увек иста прича. Свако прича за себе, скоро да нико никог не слуша.

Први поче Јаков:

„Милан Недић није квислинг, него српска мајка. Да су њега слушали 1941. године за време окупације, не би било милионских српских жртава. Он је антички херој, довео је у питање свој углед, ставио га на коцку, да би спасио свој род. Недић је, брацо, знао да сви помажу партизане, отворено, или тајно, да хоће да их устоличе овде, да ће Немци бити и отићи, а да ће комунисти остати овде и све нас уништити“.

„Мани се Јакове! Ће је Недић српска мајка, па он је био немачки намесник Србије”, прекиде га Нешко Пљевљак, колега са факултета.

„Чекај, чекај!”, прену се Јаков гледајући топло Нешка, он препознаје да су исте горе лист, воли динарце, лако их препозна по нагласку, изразу лица и стасу. „Недић се свесно жртвовао, није повео свој народ за рачун Стаљина и Черчила“.

„Не будали, па Стаљин и Черчил су се борили заједно са Титом против нациста, партизани су овде блокирали бројне немачке дивизије, да Црвена армија сломи кичму Хитлеру”, осу као осица Нешко.

Слушам ову острашћену политичку расправу, мада ме то не занима посебно, стално мислим како да шмугнем да у Балкану гледам филм „Грађанин Кејн“ у коме игра Орсон Велс.

„Камо среће да 27. марта 1941. године нисмо изговорили *БОЉЕ РАТ НЕГО ПАКТ, БОЉЕ ГРОБ НЕГО РОБ*, не би било два милиона српских жртава у рату, не би било братоубиштва, а рат би прошао, дошли би савезници, и ослободили

нас, а овамо ми испали поносни, а страдали“. Јаков већ уморан преплиће језиком, скоро да нема снаге да говори, повремено задрема, глава му само нагло клоне на кафански сто, чу се благ туп удар главом у сто. Он се нагло и енергично трже, усправи главу, поче да говори себи у недра, скоро да више не може да изговара речи разговетно.

Девојци се замутише очи, уковрнуше се страсно, она устаде, сви престадоше да слушају Јакова и Нешка, очигледно да јој јако прија што су сви упрли очи у њу, нарочито мушкарци, она као естрадна звезда размахну рукама, као да је на позорници, зањиха се куковима у ритму шоте: „Шоте мори шоте, шоте машала“, овога пута ме помало разочара њена првобитна луцидност, скоро да је заиграла као харемска лепотица. Она се размаху, скину виндјакну и завитла је негде у страну, попе се опет на дрвену клупу, схватих да је то несазрела гимназијалка, запева још једну албанску песму са Косова „Ени криси пушка, ени криси пушка, доле украј Дрими“. Сви устадоше и почеше да плескају одушевљено. Девојка се још више узбуди, извади из неког буцака хула хоп обруче, навуче их око кукова и зањиха се, поче грлено познату песму Есме Реџепове: „Чај шукарије“. Зашто пева само албанске песме са Косова? – питам се у себи, али ништа не рекох.

„А шта би нам рекли други народи, што се ви нисте борили као ми? Наша земља би тако 1945. године била у табору губитника – Сила осовине, а ми Срби смо врло поносан народ“, већ је одмеренији Нешко, али очигледно упоран у својој тези.

Јаков је све уморнији, глава му само лупне о груди, он је једва уздигне, очи се склопиле, надјача замор, говори, али као да мрмља себи у недра, не могу да разазнам јасно шта говори:

„Једно је понос, а друго је стварност. Да смо били мање поносни сада би били бројнији, јачи, мудрији, не би овде био комунизам. Ђенерал Милан Недић је рођен крајем 19. века. Био је запажен борац у Првом светском рату, прешао преко

Албаније, након априлског рата пружајући отпор окупаторској војсци бива заробљен. Четници су први у Европи дигли устанак, и наносили су Немцима велике губитке, а после напада Немачке на СССР партизани подигоше устанак. Немци одговарају – за једног убијеног Немца сто стрељаних, за једног рањеног педесет. Бугари, Шиптари, усташе, распарчаше земљу. Недић процењује да би као председник Српске владе, под окупираном немачком власти, могао да спасе свој народ“.

Пренух се, мене овакви разговори нимало не занимају, нити ја те историјске податке познајем, шта ћу ја овде тако дуго, па ту је пар стотина метара у Косовској улици „Кинотека“. Тамо се дају дивни филмови, лако се улази без карте, гледао сам тамо незаборавне филмове по сценарију песника Жака Превера „Деца раја“ и „Обала у магли“, па и „Еротикон“ са нагом Хеди Ламар. Никад нећу заборавити фим „Играла је само једно лето“.

Остадох још мало да још једном чујем Гробарова. Јаков опет клону, рашири руке око стола као да се предаје, леже на сто целим грудима. Савлада се и једва диже главу, смогну снаге, отпи пива, па поче мало гласније:

„Недић није ништа тражио за себе, његов лични живот је уништен, његов син, снаја и унук су убијени средином лета 1941. године у експлозији складишта муниције у Смедереву. Недић је прихватио савез са Немцима, жртвовао себе и свој углед, да спасе свој народ. Тајно је подржавао четнике, борио се против партизана, спасао шест стотина српских масона, спасавао Јевреје, ослободио велики број српских заробљеника из Немачке, организовао слање пакета заробљеницима, давао њиховим породицама редовну месечну помоћ, смештао ратну сирочад у установе, жалиоцима помагао“.

Јаков просто подскочи, попе се некако на клупу, ноге му клецају:

„Ој Хитлеру ћелави, тебе Недић превари, основао Гор-

ску стражу – па чувају Дражу!“, одјекну његов слабаши глас, зачудо сада звонкији и разговетнији. Стојећи на клупи он победнички настави: „Спречио је одношење хиљаде вагона пшенице у Немачку, збринуо је 400.000 избеглица који су дошли преко Дрине, очински је прихватио 10.000 избеглица Словенаца, и нешто Хрвата, поново отворио Београдски универзитет, отварао одмаралишта за децу, планирао изградњу Србије“.

Јаков скочи са клупе, зачудо гипко и енергично, као да је младић, а малопре је био сипљиви чикица.

Опет ступи на сцену ватрена гимназијалка црнка, која једва сачека да Јаков заврши своју тачку, она се наслони савијеном на лактове и запева севајући црним очима, сва узбуђена „Ја сам мала гарава, црноока циганка, ја сам мала гарава, црноока циганка“. Када Мађари певају своје мелодије, то тако подсећа на словенски мелос, али забиберен помало паприком, али када балканци запевају њихове песме, то више личи на српску народну песму из Војводине, али препуну паприке.

Страсни дискусанти искористише њен мали предах па живо наставише.

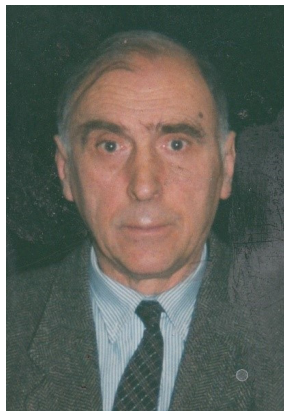
„Стани, стани, заустави се мало Јакове“, сада ће помирљивије Нешко. „Да је Недић био цвећка не би га убили 1945. године“.

„Јес' вала! Недић је пред Црвеном Армијом избегао у Аустрију, али га Англо-Саксонци онда ухвате и изруче Титу. Нису ни смели да му суде, убише га!“, засмеја се Јаков гласно хватајући Нешку за лакат, загрли га, поче да га љуби земљачки, устаде и оде без поздрава.

Нешко викну за њим:

„И да није било 27. марта 1941. године, комунисти би опет дигли устанак, све би било исто. Тако је било записано“.

О ПИСЦУ

Томислав Крсмановић (20. јул 1936) је српски активист, дисидент, писац, и председник Покрета за заштиту људских права са седиштем у Београду.

Завршио је Економски факултет у Београду 1963. године, а постдипломске студије при Католичком институту за високе комерцијалне студије (1969) у Бриселу, Белгија. Докторат није одбранио у СФР Југославији због политичких прогона. Започео је рад на докторској тези у Брислу 1970. године, али докторат није успео да одбрани због прогона који су настали када се вратио у земљу. Из тих разлога је живео у Белгији од 1965. до 1971. Током боравка у Белгији је радио у Социјалистичкој партији Белгије.

Године 1975. је ухапшен у Југославији под оптужбом за вербални деликт. Процес против њега је вођен дуги низ година, и укључивао је хапшења, суђења, отпуштање са радног места и друге врсте притиска.

Исте године је основао Покрет за заштиту људских права, а 1981. је покренуо Акцију за борбу против злоупотребе психијатрије у политичке сврхе. Године 1986. је основао комитет за заштиту људских права. Исте године је заједно са Костом Чавошким поднео САНУ документацију о злоупотреби психијатрије у политичке сврхе, након чега је СФРЈ замало искључена из светског психијатријског удружења.

Објавио је низ књига и анализа из разних подручја. Покривене теме су укључивале људска права, историју, маркетинг, социологију, политикологију, статистику, демографију, етнологију и психо-социологију.

Из заумља – Слободан Р. Мартиновић**PER AMICA SILENTIA LUNAE³²**

И не беше те вечери баш *silentia amica* месеца, као код Вергилија. Пре је то било његово тајанствено, заокружено ћутање.

А моја керуша Луна беше због нечег подивљала; истовремено је и цвилела и бесно лајала; али не на месец. Чекао сам Њу и уопште ми се није свиђало да је дочека тако расположен вучјак. Зато сам је сместио у ограђен простор.

Недуго затим, Луна језиво зацвиле од Њене појаве на капији. Учинила ми се некако необичном, као огрнута мраком; лице јој је сијало месечином.

Пољубих јој руку и прихватих Њен огртач (био је то, у ствари, сасвим пристојан капут).

„Ево, дошла сам.“

„Коначно.“

„За тебе може да буде коначно.“

„На шта мислиш?“ упитах у недоумици. Она се насмеја.

„Ти још не знаш ко сам ја?“

„Знам.“

Сад се Она збуну.

„Знаш? Откад?“

„Откад сам те видео“, рекох желећи да се направим важан; при првом сусрету само сам подозревао, тек сада сам знао ко је Она.

„И не бојиш се?“

„Не.“ рекох не без поноса. „Гуцни кајсијевачу.“

„Хвала.“

³² За пријатељско ћутање месеца – Вергилијев стих из *Енеиде*.

Попила је добре три капи; ја три чашице; и душа ми се распусти; хтеде да се шали.

„И стварно си ликантропица?“ (Волим грчки, шта ћу. Лепше ми то него „вукодлачица“.)

„Тако нешто. Сумњаш у то?“ очи јој засијаше жутим сјајем, не само од пића.

„Проверио бих...“ прихвати се Њене хаљине.

„Шта то радиш?!“ цикну. „Не тражиш, ваљда, крзно под мојом одећом!“

„Извини. А и лепша си без крзна.“ (Мислио сам да ће то доживети као комплимент.)

„Откуд знаш, можда сам лепша с крзном. С крзном је топлије. Већ је касна јесен. Ах, једва чекам поноћ“, стресла се заједно са својим речима.

„Могу ја да загрејем ову вучју јаму и пре поноћи“, хтедох да будем добар домаћин.

„Била бих ти захвална. Овде је хладно као у пећини, а ја нисам медведица.“

Соба се зачас загреја. Изнесох пиротски сир, качкаваљ и маслине као мезе; ништа меснато, за сваки случај.

Разговарали смо, чисто да прекратимо време до поноћи; о времену, Ничеу, димензијама времена и простора, наночестицама и макропроблемима... Просто човек да не поверује да разговара с митским бићем.

Откуца и поноћ. И знам, сад би читалац очекивао неко атрактивно решење:

„Претворила се у ликантропа и напала га, али га је пас спасао.“ (Неки расејан читалац: заборавља да је Луна затворена); „Претворила се у ликантропа и од њега остадоше само наочаре.“ (Онда не морају ни наочаре; ни ово ми се не свиђа.) „Поноћ је откуцала, али Она и даље остаде жена. И волели су се све до јутра.“ (Пријатно, али сладуњаво решење.) „У последњем часу он побеже из куће, док су Њени зуби и канце бесно

кидали врата.“ (То никако. Срамно.)

А у ствари је било сасвим једноставно: у поноћ се претворисмо у два вука што један другом лижу ране, уз пријатељско ћутање месеца...

О ПИСЦУ

Слободан Р. Мартиновић рођен је 1965. године у Лазаревцу. Дипломирао је на Правном и на Дефектолошком факултету у Београду. На Правном факултету у Београду је и магистрирао и докторирао.

Пише поезију, афоризме, хумореске, кратке приче и драмске текстове. До сада је објавио четири збирке песама, а заступљен је и у више заједничких песничких збирки.

Поезију, кратке приче и хумореске објављивао је и у више књижевних часописа.

Афоризми су му објављивани у зборницима *Афористичари и афоризми* 2017. и 2019, као и књижевним часописима у Србији и Бугарској.

Више пута је награђиван за кратку прозу и поезију. Живи и ради у Лазаревцу.

Уредничково ћоше

ПРЕВЕДЕНА ПОЕЗИЈА

(Све песме изабрао и с руског превео Анђелко Заблаћански)

ФЈОДОР ТЈУТЧЕВ

(1803-1873)

ДВА ЈЕДИНСТВА

Из чаше до врха пуне Божијим гневом
Прелива се крв, Запад у њој тоне, пени.
Крв лиће и по нама: дружба с истим геном –
Словенски свете затворени.

„Јединство – пророка наших дана су речи –
Можемо се везати гвожђем и крвљу само...“
Но, ми ћемо Љубављу и ко да нас спречи,
Та веза је јача – ми знамо.

Септембар 1870.

ВЛАДИМИР МАЈАКОВСКИ*(1893-1930)***ИЗ СВЕГ ГЛАСА***IV*

Глуви је час, већ је два, легла си сигурно.
Сребрним оком ноћ те гледа с Мечног пута.
Не журим, нисам муња у време одурно,
Не будим те и зла ми мисао тобом не лута.

Кажу, изгред је завршен неповратно,
љубавни брод се разбио о суштину.
С тобом све је извесно, прорачунато,
Исте наше муке уденуте у истину.

Погледај, свет је уронио у тишину,
у звезданој ноћи као данак белој;
тад устанеш да објасниш ведрину
вековима, историји, васиони целој.

*(Једна од многобројних недовршених песама,
писана од 1927. до 1930)*

ОЛГА БЕРГОЉЦ

(1910-1975)

РОМАНСА

Лутам цвилећи градом
мелодију песме ми незнане;
овде сам се опростила с тобом,
а осврнух се жеље неспутане.

И сретох тад поглед твој, неспокој,
што мирише плимом незгоде,
а град сав у прашини цветној
и младих листова пуних воде.

Свега се одричем – нек се смеју,
подсмех трпети није лако,
али за још један додир очију
одлазећег вредно је и те како.

ВАРЛАМ ШАЛАМОВ*(1907-1982)***ЖЕЉА**

Желео бих тако мало!
Желео бих да сам пањ,
Човек пањ...

Смрзнутих руку,
Смрзнутих стопала...
Врло је храбро бити жив,
Свом телу не бити крив...

Скупио бих у уста слину,
Пљунуо бих на лепоту,
У лица грозоту...

У Божији лик – истину:
Не бих се молио како ваља
Сетивши се богаља...

БУКЕТ

Цвтови с голог стења одрона,
Тамо где и није место за цвет,
Као да су бачени с балкона
У разбацани букет.

Леже у прашини поред пута.
Застадох пред њима – о, чудеса!
С пажњом их ставих испод капута
Дижући се у небеса.

ПЕСНИКУ

У мојој тек минулој прошлости
На сунцу кад је пуцао камен,
Босоноги, прашњави табани,
И на њима моје земље пламен.

А стењао сам у стези мраза
Кад се нокат и месо раздвоје,
Длановима брисао сам сузе;
То не беше сан у праскозорје.

Поредио сам убоје и ране,
За све тражио право и наду,
У дану с именом за мучење,
Својствено само најцрњем аду.

Сломљен, длановима пуним страха
Држао сам тамне слепоочнице,
Слана од зноја моја кошуља,
Пуцала је кô на зими жице.

Кô звер сам режао над залогајем,
Чини се све је чудо из чудеса,
Као да сред шуме лист папира је
Пао сам ненадано с небеса.

Пио сам воду кô звер лапћући,
Квасећи нештруцане бркове.
Живео сам не месец, не годину,
Већ, реших, на сате, на тренове.

Свака ноћ ме увек изненади
Да смрт је обишла многе од нас,
А ја сам понављао стихове,
И опет јасно чуо Твој глас.

Шапутао сам их кô молитве,
И шкропио живом водом,
У души чувао слику из битке,
С њом ишао, звездом водиљом.

И то ми беше једина веза,
Тамо с неким другим животом
Где свет је гацкао у блату,
А смрт увек била ту за петом.

И усред тихог, магичног хода,
Поређења речи и слика,
Искушењем природа нас мами,
Из сваког угла замка велика.

Шта, мучење је било без злости?
Без окружности за моје убеђење,
Јер они ће одредити дан кад ћу
Разумети истину за спасење.

И ја сам захвалан свом сећању
Што ме је носило кроз године,
Кроз ужарен камен и мећаву,
И ледену власт моје судбине.

И све Твоје спасоносне речи,
Душевна катарза, па чистота,
Где је свака линија основа,
Горак живот – машта сва лепота.

Ево зато – усред претварања,
Подмитљивости и сваког зла
Моје срце и даље није грубо,
А крв ми још увек је топла.

Штампање овог броја својим средствима омогућила је
продавница хране и опреме за кућне љубимце „Зов“ из
Шапца, власништво Владимира Вујковића.

САДРЖАЈ

Реч уредника.....	7
Сонет – Владимир Бабошин	8
Јесењину	8
Анализа – Радојка Бјеливук	9
Архетипска слика мора у роману <i>Старац и море</i>	9
О ауторки есеја.....	15
Ликови жена у Андрићевим приповеткама	16
Робиња.....	16
Кратка прича – Дијана Тошић.....	25
Љубав деспине	25
О списатељици	26
Поетско размишљање – Андреја Врањеш.....	27
Човек и птица	27
О песнику.....	27
Прича о младима – Бранислав Банковић	28
Љубавни графит	28
О писцу.....	34
Крик младости – Томислав Дунковић	35
Нови круг	35
О писцу.....	43
Сонетни венац – Драгош Павић	44
Вековита звезда	44
Магистрале.....	53
О песнику.....	53

Три песме – Живота Ђурић	54
Јесен	54
Излет до хоризонта.....	54
Подела	55
О песнику	56
Четири песме – Зоран Митић	57
Недужно путовање	57
Еснаф поткивача стоке	58
Идемо директно на квар	59
Дужно поштовање	60
О песнику	62
Пет песама – Милана Ступић	63
Дистинкције	63
Недореч.....	63
Април	64
Нежност	65
Гордост.....	65
О песникињи	66
Шест песама – Валентина Милачић	67
Лаванда.....	67
Лабудови.....	67
Фатаморгана	68
Окно	68
Опрема за путовање	69
Сан без риме.....	69
О песникињи	70
Осврт – Дајана Лазаревић	71
Савети оца пуног љубави	71

Прва шанса – Сара Стрижак.....	74
Триптихон	74
О песникињи	75
Поезија наших дана	76
Амер Софтић.....	76
За језиком ријечи	76
Memento mori.....	77
Тамара Сенић	79
Бацам кључеве	79
Плес мртвих.....	80
Момир Миодраг.....	81
Лепша од пролећа	81
У жељи жеља	82
Наташа Журић.....	83
Улица липовог хлада.....	83
Иван Гаћина.....	87
Носталгија душе	87
На вретену тајни.....	88
У вихорју снова	89
Јована Стевовић.....	91
Опет.....	91
Никола Ђурђевац.....	93
После љубави.....	93
Потражи ме.....	94
Нечиста крв	95
Јелена Љубеновић	96
Акустика.....	96
Отеловљен сунцокрет	97
Зенице татине моје су.....	98
Светолик Станковић	100
Настајање песме.....	100

Слутња	101
Судија	102
Маријана Керлета	103
Мота ми се данима	103
На белим вратима	105
Ирена Бодић.....	106
Извор	106
Ћуд	107
На длану	108
Књижевна студија – Милан Тасић Д.	110
Уз етички рељеф (епских) песама Косовског циклуса	110
О аутору	128
Белоруска савремена књижевност	129
Маргарита Латишкевич	129
Улаз.....	129
Стан 44	133
Стан 113	135
Сатирична поезија – Зорица Бабурски	138
Лепо је.....	138
Гомила	139
Сојка птица	140
Бозијада.....	141
О песникињи.....	141
Поезија за децу – Миљко Шљивић.....	142
Деда и вртић	142
Чудна песма.....	143
Деда ратар.....	143
Из расејања – Мариана Кунбар.....	145
Грлица	145

Склониште за душу	147
Лажу очи	148
О песникињи	149
Сећање на поету – Томислав Крсмановић.....	150
Јаков Гробаров у кафани <i>Под Липом</i>	150
О писцу.....	157
Из заумља – Слободан Р. Мартиновић	158
Per amica silentia lunae	158
О писцу.....	160
Уредничково ћоше.....	161
Преведена поезија.....	161
Фјодор Тјутчев	161
Два јединства.....	161
Владимир Мајаковски.....	162
Из свег гласа.....	162
Олга Бергољц	163
Романса	163
Варлам Шаламов	164
Жеља.....	164
Букет.....	165
Песнику.....	165

Пишите за *Суштину поетике*
(www.knjizevnicasopis.com)

1. Своје радове шаљите у једном ворд документу, писане ћирилицом или латиницом са словним знацима ђ, ж, ћ, ч, ш. У противном, радови неће бити узети у разматрање.

2. Имејл за ваше радове: **sustinapoetike@hotmail.com**

3. У тексту обавезно ставите своје име, годину рођења, своју имејл-адресу, краћу биографију писану у трећем лицу једнине.

4. Пожељна је и фотографија.

5. Документ означите својим именом и формом текста који шаљете (песме, прича, афоризми, есеј, осврт, критика...)

6. Прозне радове слати у формату до 14.000 карактера, величина фонта 12 и проред 1,15.

7. Конкурс је отворен током целе године.

8. Радове не чувамо.

9. Плаћање ауторских хонорара ни ауторски примерак штампаног издања нису предвиђени Правилником овог часописа.

ЦИП – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

82

СУШТИНА поетике : часопис за књижевност / главни и
одговорни уредник Анђелко Заблаћански
[Штампано изд.]. – Год. 7, бр. 65 (2020) –
Глушци : Удружење поетских стваралаца, 2020 –
(Београд : Pharmalab). – 21 цм

Двомесечно. – Друго издање на другом медијуму:
Суштина поетике (Online) = ISSN 2334–9417
ISSN 2620–0988 = Суштина поетике (Штампано изд.)
COBISS.SR–ID 267264012

У овом броју:

- ♦ Реч уредника
- ♦ Сонет – Владимир Бабошин
- ♦ Анализа – Радојка Бјеливук
- ♦ Ликови жена у Андрићевим приповеткама (Пише Ана Митић Стошић)
- ♦ Кратка прича – Дијана Тошић
- ♦ Поетско размишљање – Андреја Врањеш
- ♦ Прича о младима – Бранислав Банковић
- ♦ Крик младости – Томислав Дунковић
- ♦ Сонетни венац – Драгош Павић
- ♦ Три песме – Живота Ђурић
- ♦ Четири песме – Зоран Митић
- ♦ Пет песама – Милана Ступић
- ♦ Шест песама – Валентина Милачић
- ♦ Осврт – Дајана Лазаревић
- ♦ Прва шанса – Сара Стрижак
- ♦ Поезија наших дана (Амер Софтић, Тамара Сенић, Момир Миодраг, Наташа Журић, Иван Гаћина, Јована Стевовић, Никола Ђурђевац, Јелена Љубеновић, Светолик Станковић, Маријана Керлета, Ирена Бодић)
- ♦ Књижевна студија – Милан Тасић Д.
- ♦ Белоруска савремена књижевност (Маргарита Латишкевич)
- ♦ Сатирична поезија – Зорица Бабурски
- ♦ Поезија за децу – Миљко Шљивић
- ♦ Из расејања – Мариана Кунбар
- ♦ Сећање на поету – Томислав Крсмановић
- ♦ Из заумља – Слободан Р. Мартиновић
- ♦ Уредничково ћоше (Преведена поезија)